

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Ella Karjalainen

Rahanpesun torjunta Suomessa

Laskentatoimen akateeminen
yksikkö
Taloustieteen pro gradu -
tutkielma
Taloustieteen maisteriohjelma

Vaasa 2023

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Ella Karjalainen		
Tutkielman nimi:	Rahanpesun torjunta Suomessa		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Taloustiede		
Työnohjaaja:	Hannu Piekkola		
Valmistumisvuosi:	2023	Sivumäärä:	65

TIIVISTELMÄ:

Rahanpesu on globaali ongelma, jolla on merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia vaikutuksia. YK:n arvion mukaan rahaa pestään vuosittain noin 2–5 % maailman bruttokansantuotteesta. Suomessa valtio menettää merkittävän määrän verotuloja vuosittain rahanpesun vuoksi. Rahanpesun salaisen ja muuttuvan luonteen vuoksi tulevaisuudessa tarvitaan tehokkaampia keinoja torjua rahanpesua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella Suomen rahanpesun torjunnan tasoa suorittamalla vertaisarviointi Pohjoismaiden rahanpesun torjunnan tasoon, tarkastelemalla lainsäädännön vaikutuksia ja rahanpesun torjunnan kustannushyötyjä. Vertaisarvioinnissa havaittiin, ettei Suomen rahanpesun torjunnan taso ja kyky ollut jäljessä vertailtuja Pohjoismaita. Basel instituution rahanpesuindeksin riskipisteytys Suomesta on ollut vuosien ajan hyvällä tasolla. Suomeen kohdistuva rahanpesuriski on ollut matala ja Suomella on ollut hyvä kyky tunnistaa rahanpesun riskiä sekä torjua sitä. Tiukentuneen lainsäädännön ja rahanpesurikos määräen välillä ei todettu olevan käänteistä suhdetta. Aineiston perusteella voitiin olettaa, että vertailtavien vuosien aikana oli pystytty paremmin tunnistamaan rahanpesurikoksia. Kustannus-hyötyanalyysissä todettiin, että rahanpesun torjunnan arvioidut kustannukset olivat suuremmat kuin torjunnasta saatavat hyödyt, joka ilmenee myös aikaisemmista tutkimuksista. Tulee kuitenkin huomioida, että aineiston niukkuuden takia tehtyjä johtopäätöksiä ei voida pitää lopullisina. Törkeän rahanpesun torjuntaa tulisi tehostaa ja siitä saatavien takaisinhyötyjen määrää kasvatettua. Tulevaisuudessa tarvitaan lisää tutkimuksia rahanpesun vastaisen lainsäädännön vaikutusten tehokkuudesta, sillä tehoton sääntely ei ole kannattavaa vaikkakin sen tarkoitus olisi hyvä. Lisäksi tulisi tutkia tarkemmin rahanpesun torjunnan hyöty-kustannussuhdetta, jossa pääpainona olisi rahanpesurikoksista saatava takaisinhyöty.

AVAINSANAT: rahanpesu, talousrikos, rahanpesun torjunta, lainsäädäntö, rikostaloustiede, kustannus-hyötyanalyysi

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Rahanpesu, rahanpesun torjunta ja lainsäädäntö	11
2.1	Rahanpesu	11
2.2	Rahanpesun torjunta	14
2.3	Kansallinen lainsäädäntö	16
2.4	Financial Action Task Force (FATF)	18
2.5	Euroopan unionin rahanpesudirektiivit	19
3	Rikostaloustiede	22
3.1	Kustannus-hyötyanalyysi	25
3.2	Rahanpesun taloudellinen analyysi	27
4	Rahanpesun torjunnan analysointi	28
4.1	Aineiston kuvaus	28
4.2	Suomen ja Pohjoismaiden rahanpesun torjunnan tason vertaisarviointi	32
4.3	Lainsäädännön muutokset ja rahanpesurikokset	44
4.4	Rahanpesun torjunnan kustannus-hyötyanalyysi	50
5	Johtopäätökset	56
	Lähteet	59

Kuvat

Kuva 1. Aikajana rahanpesun torjuntaan liittyvistä lainsäädännöistä	45
---	----

Kuviot

Kuvio 1. Rahanpesun kolme keskeistä vaihetta	12
Kuvio 2. Rahanpesun taloustiede (Masciandaro 1999).....	24
Kuvio 3. FATF suositusten teknisten vaatimusten arvioinnit (FATF 2023d).	34
Kuvio 4. Basel instituution rahanpesun indeksin riskiluokitukset vuosina 2015–2022 (Basel Institute on Governance 2022).	39
Kuvio 5. Rahanpesuilmoitusten määrä maittain vuosina 2015–2020 (Finansielle Efterretningsenhed, 2021; Swedish Police Authority, 2020; Rahanpesun selvittelykeskus, 2017, 2020; Danmarks Økokrim, n.d).....	40
Kuvio 6. Rahanpesu ilmoitusten määrät maittain vuonna 2021 (Swedish Police Authority, 2022; Rahanpesun selvittelykeskus, 2021; Danmarks Finansielle Efterretningsenhed, 2021; Økokrim, n.d).	41
Kuvio 7. Rahanpesurikokset Suomessa ja Norjassa vuosina 2015–2021 (Tilastokeskus, Rikos ja pakkokeinotilastot, 2022a; Statistics Norway, Offences investigated, n.d).	42
Kuvio 8. Rahanpesuilmoitusten määrät vuosina 2015–2020 (Rahanpesun selvittelykeskus, 2020, 2018, 2016).	46
Kuvio 9. Rahanpesuilmoitusten määrä vuonna 2021 (Rahanpesun selvittelykeskus 2021).	47
Kuvio 10. Rahanpesu selvittelykeskuksen tiedonluovutukset vuosina 2015–2021 (Rahanpesun selvittelykeskus, 2021, 2017, 2015).....	48
Kuvio 11. Tietoon tulleet rahanpesurikokset vuosina 2015–2021 (Tilastokeskus, Rikos ja pakkokeinotilastot 2022a).	49
Kuvio 12. Rahanpesun selvittelykeskuksen laskelma jäädytetyistä, haltuun otetuista varoista sekä haltuun jäämisosuus (Rahanpesun selvittelykeskus, 2021, 2018, 2015)..	51
Kuvio 13. Rahanpesurikosten selvitysprosentti (%) (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilastot 2022b).	53

Kaavio

Kaavio 1. Kaavio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoista (Rahanpesu n.d -b).	15
--	----

Taulukot

Taulukko 1. FATF:n raporttien julkaisuvuodet maittäin (FATF 2023d).	29
Taulukko 2. Vertailuun valitut FATF:n suositukset (FATF 2023d).	29
Taulukko 3. Välittömät tulokset, joita tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tulisi täyttää (FATF 2023d).	30
Taulukko 4. Valitut FATF suositusten teknisten vaatimusten arvioinnit maille (FATF 2023d).	35
Taulukko 5. Tehokkuuden arvioinnit maittäin (FATF 2023d).....	37
Taulukko 6. Top 3 suurimmat ilmoittajaluokat rahanpesuilmoituksissa maittäin (Swedish Police Authority, 2020 ja 2022; Danmarks Finansielle Efterretningsenhed, 2021; Rahanpesun selvittelykeskus, 2017 ja 2020; Økokrim, n.d).	43

Lyhenteet

FATF	Financial Action Task Force
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
Rahanpesulaki	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä
EU	Euroopan unioni
ETA	Euroopan talousalue
EFTA	Euroopan vapaakauppaliitto

1 Johdanto

Rahanpesu, sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin rahoitus ovat yhä merkittävä ongelma Euroopan unionin tasolla. Ne uhkaavat unionin sisäistä turvallisuutta ja vakautta (Neuvoston direktiivi EU 2018/1673). Rahanpesulla on mittavia taloudellisia vaikutuksia ja se on usein kytköksissä kansainväliseen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. UNODC (n.d) on arvioinut, että vuosittain rahaa pestään noin 2–5 % maailman bruttokansantuotteesta, mutta on kuitenkin mahdotonta arvioida tarkasti kokonaismäärää rahanpesun salaisen luonteen vuoksi. Järjestäytynyt rikollisuus ja rahanpesu vahingoittavat niin yksittäistä rahoituslaitosta kuin maan rahoitussektoria. Rahanpesulla voi olla myös sosiaalisia sekä poliittisia vaikutuksia ja niiden kustannukset voivat olla vakavia, mikäli niihin ei puututa tai niitä ei pyritä torjumaan (FATF, n.d. -a). Suomessa rahanpesun estämisen sääntely koostuu rahanpesulaista, jota useat eri lait täydentävät. Euroopan unionin direktiivit ja asetukset sekä FATF:n kansainväliset suositukset vaikuttavat kansalliseen lainsäädäntöön (Isoaho & Kaski, 2021, s. 29–30).

Rahanpesun salaisen ja muuttuvan luonteen vuoksi tarvitaan jatkuvasti kehittyvää lainsäädäntöä, jolla pystytään vastaamaan uusiin rahanpesun tapoihin. Rahanpesun ollessa globaali ongelma, tulee huomioida kansainvälisen yhteistyön tärkeys. Satuli (2020) tuo artikkelissaan esille, että Euroopan unionin direktiivit asettavat minivaatimukset, mikä mahdollistaa kansalliset porsaanreiät ja poikkeamat. Kansallisten Rahanpesun selvittelykeskusten ja valvontaviranomaisten resurssit vaihtelevat merkittävästi maasta toiseen. Tämä vaikuttaa suoraan kykyyn puuttua ongelmiin sekä ennaltaehkäiseviin analyyseihin ja toimintatapoihin. Heinäluoma on todennut, että yksi heikko lenkki vaikuttaa koko Euroopan unionin rahanpesun torjuntajärjestelmän suorituskykyyn.

Tutkimuksen tavoitteena on tutkia, kuinka rahanpesun torjunta on kehittynyt Suomessa ja millaisella tasolla se on tällä hetkellä sekä miten se vaikuttaa kansantalouteen. Tutkimuksessa vertaillaan Suomen rahanpesuntorjuntaa Pohjoismaihin (pois lukien Islanti) ja onko Suomen rahanpesun torjunta jäljessä vertailtavia maita. Osana

tutkimusta tarkastellaan rikostaloustieteen kustannus-hyötyanalyysin kautta Suomen rahanpesun torjunnan kustannustehokkuutta eli millaisin kustannuksin saavutettuihin rahanpesun estämisen tuloksiin on päästy. Tutkimuksessa käydään läpi, millaisia vaikutuksia Suomen tiukentuneella lainsäädännöllä on saatu aikaiseksi ja miten nämä vaikutukset näkyvät rahanpesun torjunnassa Suomessa.

Tutkimuksessa pyritään vastaamaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millaisella tasolla Suomen rahanpesun torjunta on verrattuna Ruotsiin, Norjaan ja Tanskaan?
- Onko Suomen rahanpesun estämisen sääntely kustannustehokasta?
- Onko tiukentuneella lainsäädännöllä saavutettu parempia tuloksia Suomen rahanpesun torjunnassa?

Kustannustehokkuutta ja tiukentunutta lainsäädäntöä tarkastellaan rikostaloustieteellisestä näkökulmasta katsottuna. Kriminaalipoliittisesti suuntautuneen rikostaloustieteen tavoitteena on tutkia, millaisin keinoin rikollisuuden määrään voidaan vaikuttaa.

Tutkimus toteutetaan empiirisenä tutkimuksena (luku 4). Empiirisessä tutkimuksessa tehdään havaintoja tutkimuskohteesta mittaamalla ja analysoimalla sitä (JYU, 2015). Tutkimusmenetelmänä käytetään laadullista arviointitutkimusta, jossa käytetään laadullisia sekä määrällisiä havaintoja. Aineiston analyysissä käydään läpi tilastoja, raportteja ja aikaisempia tutkimuksia, joiden avulla muodostetaan kuva Suomen rahanpesun torjunnan nykytilanteesta ja kustannushyödyistä. Laadullisen arviointitutkimuksen keinoin verrataan Suomen rahanpesun tasoa Ruotsin, Norjan ja Tanskan rahanpesun torjuntaan. Aineisto sisältää rikostilastoja, joita analysoimalla saadaan käsitys muun muassa rahanpesurikosten määrän kehityksestä.

Tutkimuksen aineistona käytetään FATF:n laatimia raportteja, keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomuksia, Basel Instituution vuosiraportteja, Tilastokeskuksen StatFin tilastotietokantaa, aikaisempia tieteellisiä artikkeleita ja tutkimuksia aiheesta. StatFin tietokannasta löytyy tilastoja tehdyistä rahanpesun rikoksista ja tuomioista. FATF on julkaissut analyysejä Suomen sekä Ruotsin, Norjan ja Tanskan rahanpesun torjunnasta sekä kuinka maat noudattavat FATF:n suosituksia. Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomukset sisältävät tilastoja ja analyyseja rahanpesuun liittyen.

Aikaisempia taloustieteellisiä tutkimuksia (kustannus-hyöty-analyysin sekä rationaalioluetuksen yhteyttä rahanpesuun) on tehty koskien tiettyä maata tai maailmanlaajuista tutkimusta. Geiger ja Wuensch (2007) ovat käsitelleet aihetta tutkimuksessaan: Rahanpesun torjunta – Kustannus-hyöty paradoksinen taloudellinen analyysi. Ferwerda (2008) on käsitellyt aihetta tutkimuksessaan ”Rikollisuuden ja rahanpesun taloustiede: Vähentääkö rahanpesun torjunta rikollisuutta?”. Barone ja Masciandaro (2008) tutkivat aihetta artikkelissaan ”Maailmanlaajuinen rahanpesun vastainen sääntely: kustannusten ja hyötyjen arviointi. Rahanpesuun liittyviä aikaisempia pro gradu tutkimuksia ovat: Hyttinen Tatu ”Eurooppalaisen rahanpesun erityispiirre: Itsepesu Suomessa”, Häyrynen Jyri ”Parhaat käytännöt kaupankäynnin rahanpesun tunnistamisessa” sekä Laine Tommi ”Rahanpesun torjunta ja asiakastuntemus Suomen pankkijärjestelmässä – nykytila ja tulevat parannukset”. Sahavirta Ritva (2008) on käsitellyt väitöskirjassaan aihetta ”Rahanpesu rangaistavana tekona”. Keinänen Anssin (2004) väitöskirjassa ”Tilastollinen analyysi rikostaloustieteestä – teoria ja käytäntö” tutkittiin empiirisen rikostaloustieteen ongelmakohtia sekä rikostaloustieteen ongelmia Suomessa.

Tutkielman johdannon jälkeen toinen luku esittää rahanpesun määrittelyn, kansallisen lainsäädännön, Euroopan unionin rahanpesudirektiivit sekä FATF:n suositukset. Kolmas luku esittää rikostaloustieteen teorian kustannus-hyöty-analyysiä ja odotetun hyödyn teoriaa. Neljännessä luvussa käydään läpi tutkimuksen metodologiaa, kuvaillaan

tutkimuksessa käytettävää aineistoa sekä suoritetaan tutkimusaineiston analyysi. Tutkielma päättyy johtopäätökset lukuun, jossa käydään läpi tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja havainnot.

2 Rahanpesu, rahanpesun torjunta ja lainsäädäntö

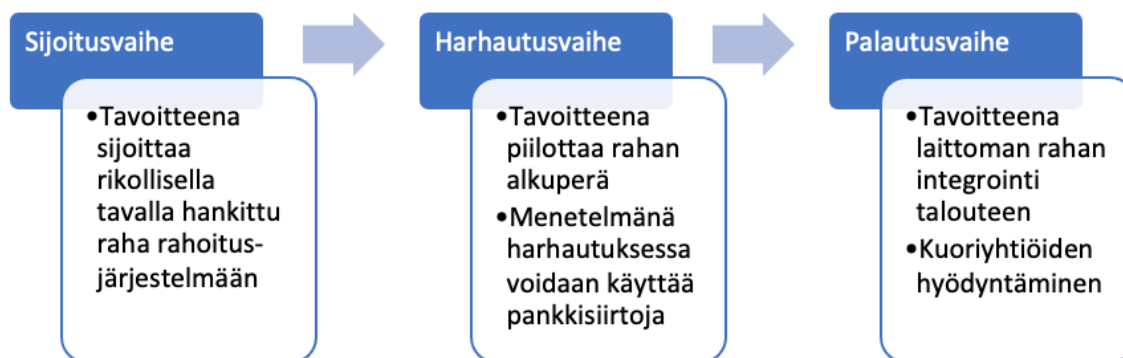
Tässä luvussa käsitellään rahanpesua, rahanpesun torjuntaa sekä siihen liittyvää lainsäädäntöä.

2.1 Rahanpesu

Poliisi (2022) kuvailee, että rahanpesulla tarkoitetaan sitä, kun rikollinen pyrkii hävittämään rikollisella tavalla hankitun rahan tai omaisuuden alkuperän. Tarkoituksena on saada omaisuus tai raha näyttämään laillisin keinoin hankitulta. Rahanpesu vaatii esirikoksen, kuten veropetoksen, huumausainerikoksen tai luottokorttipetoksen. Rahanpesu on osa järjestäytyneitä ja kansainvälistä rikollisuutta sekä talousrikollisuutta. Rahanpesuun voi syyllistyä ottamalla vastaan, pitämällä hallussa, käyttämällä tai muuntamalla rikollisella tavalla hankittua rahaa, varoja tai omaisuutta, ja jonka tarkoituksena on saada toiselle tai itselle hyötyä. Keskeistä rahanpesuun syyllistymisessä on se, että tietää omaisuuden tai rahan alkuperän olevan laitton, muttei tee ilmoitusta asiasta. Rikolliset voivat hyödyntää rahanpesussa niin sanottuja muuleja, jotka auttavat peittämään laittoman rahan alkuperää. Rahanpesurikokseen voi myös syyllistyä, mikäli vastaanottaa rahoja, joiden alkuperää ei tiedä.

UNODC (n.d) tuo esille, että rahanpesussa on tyypillisesti kolme keskeistä vaihetta, jotka ovat sijoitusvaihe, harhautusvaihe ja palautusvaihe. Nämä on kuvattu kuviossa 1. Sijoitusvaiheessa rikollisella tavalla hankitut varat siirretään lailliseen rahoitusjärjestelmään. Menetelmänä tähän rikolliset voivat käyttää rahan tallettamista tai fyysistä liikuttamista. Harhautusvaiheessa varoja siirrellään ja muunnellaan, jotta niiden alkuperää olisi mahdollisimman vaikea selvittää. Useilla pankkisiirroilla tai osakkeiden ostolla rikolliset voivat luoda monimutkaisen kerroksen tapahtumista, joiden alkuperää on vaikea selvittää. Palautusvaiheessa raha asetetaan rikollisen saataville laillisilta näyttävistä lähteistä. Rahat voidaan siirtää niin sanotuille kuoriryhtiöille tekaistujen laskujen kautta. Nämä kuoriryhtiöt ovat olemassa vain paperilla, eikä niillä ole todellista liiketoimintaa. Näin saadaan raha tai omaisuus näyttämään lailliselta ja varat

ovat rikollisten käytettävissä. Todellisuudessa rahanpesussa ei välttämättä esiinny kaikkia vaiheita tai osa vaiheista voivat toistua useasti.

Kuvio 1. Rahanpesun kolme keskeistä vaihetta.

Gilmour (2015) toteaa, että nykyään rahanpesumenetelmissä on rajana vain rikollisten mielikuvitus. Nykyiset rahanpesumenetelmät, kuten virtuaalivaluuttojen käyttö, hyödyntävät paljolti internetiä, minkä myötä rahanpesun havaitseminen ja estäminen on monimutkaisempaa ja vaativat enemmän työtä. Teorettinen ymmärrys rahanpesusta ja järjestäytyneestä rikollisuudesta on hyvin tärkeää, koska monipuoliset ja muuttuvat rikollisuuden tavat vaativat jatkuvasti kehitettäviä torjunta- ja havaitsemismenetelmiä.

Ándersen (2020) kirjoittaa, että perinteisempiä rahanpesun menetelmiä ovat smurffaus, jossa yritystä tai yksityistä henkilöä käytetään hyväksi rahanpesuun ilman heidän tietämystään, kuoriyhtiöt; jotka ovat todellisuudessa kulissiyhtiöitä, sekä valelaskutus. Myös käteispohjaisen liiketoiminnan, verotuksen aukkojen hyödyntämisen ja uhkapelien voidaan katsoa olevan perinteisiä menetelmiä, joita on hyödynnetty vuosien ajan rahanpesussa.

Suomen rikoslain (32/1889) luvun 6§ mukaan henkilö, joka pitää halussaan, välittää, ottaa vastaan, siirtää tai käyttää, rikollisella tavalla saatua omaisuutta tai varoja, tulee tuomita rahanpesurikoksesta. Myös henkilö, joka häivyttää tai peittää laittomalla tavalla hankittuja omaisuutta tai varoja, syyllistyy rahanpesuun ja on täten tuomittava rahanpesusta joko sakoin tai enintään kahden vuoden vankeudella. Rikoslain 32 luvun 7§ mukaan rikos katsotaan törkeäksi rahanpesuksi, mikäli rikos on tehty suunnitelmallisesti tai saatu omaisuus on hyvin arvokas. Törkeästä rahanpesusta tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen eli rahanpesulain (28.6.2017/444) luvun 8 mukaan lain asettamien velvoitteiden laiminlyönnistä voidaan määrätä hallinnollisia seurauksia, kuten rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu, riippuen rikkomuksesta ja sen vakavuudesta.

Lassila (2018) kirjoittaa artikkelissaan Danske Bankin rahanpesuskandaalista, joka on varoittava esimerkki, mitä tapahtuu, kun rahanpesun torjunnan sääntelyä laiminlyödään tai sitä ei noudateta. Danske Bank osti vuonna 2007 suomalaisen Sampo Pankin. Venäjän ja Viron viranomaiset olivat varoittaneet ostovuonna, että Viron-yksikössä asiakkaat saattoivat pestä rikollisella tavalla hankittua rahaa, mutta Danske Bank ei reagoanut varoitukseen. Vuosina 2007–2015 Danske Bankin Virossa sijaitsevan yksikön kautta liikkui noin 200 miljardia euroa, jonka alkuperä oli hämärä. Kukkonen (2022) kirjoittaa, että pankki oli ollut tietoinen, etteivät sen Viron-yksikön rahanpesun torjunnan toimet vastanneet yhtiön omia rahanpesu standardeja. Danske Bank syyllistyi pankkipetokseen ja joutui maksamaan miljardien dollarien korvaukset.

Hänninen (2022) kirjoittaa artikkelissaan, että Suomen historian suurin rahanpesututkinta kohdistui tekaistuksi epäiltyyn moottoritiehankeeseen, kun Venäjältä siirrettiin Suomeen lyhyen ajan sisällä 135 miljoonaa euroa. Hovioikeus oli kuitenkin hylännyt syytteet, koska ei ollut riittävää näyttöä rahojen alkuperästä. Vähäsarja (2020) kirjoittaa tapauksesta, jossa vuonna 2020 Pohjanmaan poliisi oli saanut

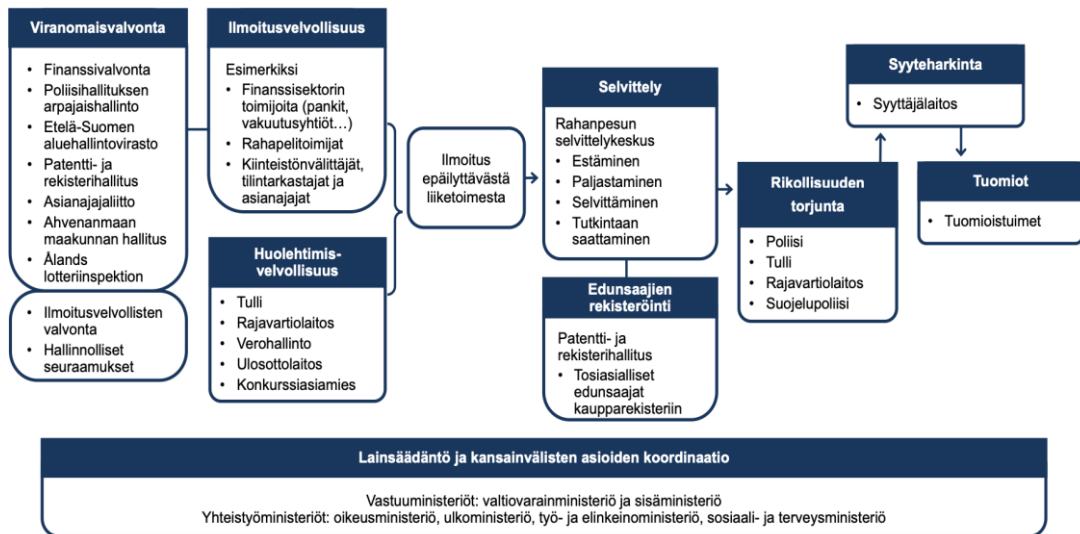
valmiiksi esitutkinnan liittyen tapaukseen, jossa yritysten tilien kautta kierrätettiin likaisia varoja yhteensä 4,3 miljoonan euron edestä. 3,5 miljoona euroa oli saatu takaisin. Kyseessä oli mittava rahanpesu niin Suomen kuin Euroopan mittakaavassa.

2.2 Rahanpesun torjunta

Isoaho & Kaski (2021) tuovat esille, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa sekä estämisessä keskeisessä roolissa ovat talouspakotteet, jäädytyspäätökset, lainsäädäntö, lakien täytäntöönpano ja noudattaminen sekä kansainvälinen yhteistyö. Tehokas estäminen vaatii, että lainsäädäntöä kehitetään, ilmoitusvelvollisia toimijoita valvotaan sekä varmistetaan riittävät tiedonsaantioikeudet toimivaltaisille viranomaisille. Sisäministeriö ja valtiovarainministeriö ovat vastuuministeriötä Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Valtiovarainministeriö vastaa kansallisen rahanpesun riskiarvioista, rahanpesulaista sekä annettavista säädöksistä. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetusta laista ja säädöksistä vastaa puolestaan sisäministeriö.

Alla olevasta kaaviosta 1 nähdään kootusti rahanpesun torjuntaan ja estämiseen liittyviä toimijoita, sekä millainen rooli eri toimijoilla on. Rahanpesun torjunta vaatii hyvää yhteistyötä eri toimijoiden välillä, jotta se on mahdollisimman tehokasta ja läpinäkyvää. Ilmoitusvelvollisen, kuten pankin, tekemä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta menee Rahanpesun selvittelykeskukselle, joka selvittää ilmoituksen. Mikäli havaitaan rahanpesurikos, Rahanpesun selvittelykeskus saattaa ilmoituksen tutkintaan.

Näin estämme rahanpesua ja terrorismin rahoittamista

Kaavio 1. Kaavio rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen toimijoista (Rahanpesu n.d -b).

Poliisi (2022) tuo esille, että keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävänä on paljastaa, selvittää, estää sekä saattaa tutkintaan rahanpesun rahoittamisen tapaukset. Rahanpesun selvittelykeskus tekee yhteistyötä kansainvälisten ja kotimaisten viranomaisten sekä toimijoiden kanssa. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta sääntelee selvittelykeskuksen toimintaa. Tärkeänä osana rahanpesun torjunnassa ovat ilmoitusvelvolliset elinkeinoharjoittajat, jotka tekevät ilmoituksen epäilyttävästä liiketoimesta Rahanpesun selvittelykeskukselle. Selvittelykeskus analysoi ja käsittelee kaikki ilmoitukset. Ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty rahanpesulaissa. Rahanpesulain noudattamista valvovat Suomessa eri viranomaiset, joita ovat: Poliisihallitus, Finanssivalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, asianajajaliitto sekä Patentti- ja rekisterihallitus.

Valvovien viranomaisten, kuten Finanssivalvonnan, tehtävä on valvoa, että ilmoitusvelvolliset noudattavat rahanpesun torjunnan vastaisia lakeja ja vaatimuksia. Oikeudenmukaisuuden ja läpinäkyvyyden vuoksi on tärkeää, että rahanpesun torjunnan

laiminlyönnistä aiheutuu seuraamuksia. Pietiläinen (2022) tuo esille tapauksia, jossa viime vuosien aikana Finanssivalvonnan tutkinta-aika on umpeutunut, eikä se ole täten pystynyt määrään hallinnollisia seuraamuksia tai julkista varoitusta pankille rahanpesun torjunnan laiminlyönnistä. Valvovien viranomaisten toimintaa tulisi tehostaa, jotta rahanpesun torjunnan laiminlyönnistä aiheutuisi riittävät seuraamukset.

Heinäluoma ja muut (2021) toteavat Rahanpesun torjunta Euroopassa -raportissaan, että rahanpesun vastaiseen toimintaan tulisi soveltaa paremman sääntelyn periaatteita, joissa keskityttäisiin vaikutusten ennakko- ja jälkiarviointiin, hyöty-kustannus-analyysiin sekä sääntelyvaikutusten analysointiin. Sääntöjen tehokas täytäntöönpano ja rikollisuuteen kohdistuvien vaikutusten analysointi tulisi tarpeeseen, jotta voisimme paremmin estää rahanpesua. Jos rahanpesua ei säännellä ja valvota asianmukaisesti, voi esimerkiksi pankeilla olla kiusaus ottaa vastaan likaista rahaa ja olla raportoimatta siitä.

2.3 Kansallinen lainsäädäntö

Suomen kansallisen lainsäädännön rahanpesulakia täydentävät useat erilliset lait. Isoaho ja Kaski (2021) tuovat esille, että Euroopan unionin direktiivit ja asetukset ovat kansallisen lainsäädännön taustalla. Euroopan unionin direktiivit on täytäntöön pantu kansallisilla laeilla, kuten rahanpesulailla. Unionin asetuksia sovelletaan suoraan sellaisinaan.

Niin sanottu uusi rahanpesulaki (444/2017) annettiin vuonna 2017. Lailla pantiin voimaan Euroopan unionin neljännen rahanpesudirektiivin asetukset. Suomen kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen lainsäädäntö perustuu FATF:n antamiin suosituksiin ja Euroopan unionin rahanpesudirektiivien säädöksiin. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä eli rahanpesulaki edistää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen paljastamista sekä tehostaa rikoksista saatavaa takaisinsaantia ja hyötyä. Useat eri lait täydentävät rahanpesulakia kuten esimerkiksi rikoslaki, pakotelaki, laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä sekä laki virtuaalivaluutantarjoajista.

Rahanpesulain (28.6.2017/444) mukaan ilmoitusvelvollisten toimijoiden tulee tuntea asiakkaansa, laatia riskiarvio rahanpesun rahoittamisen riskien arvioimiseksi ja tunnistamiseksi, rekisteröityä rahanpesun valvontarekisteriin, sekä noudattaa velvollisuutta ilmoittaa epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitusvelvollisen toimijan tulee viipymättä tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti määritellään rikokseksi, josta voidaan antaa sakkorangaistus. Asiakkaan tuntemisen perustana on se, että näin ilmoitusvelvollinen voi paremmin havaita asiakkaan poikkeavaa liiketoimintaa. Ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia asiakkaidensa toiminnan laadun ja laajuuden riittävästä valvonnasta ja seurannasta. Riskiarvion tarkoituksena on arvioida ja tunnistaa omaan toimintaan liittyvät riskit ja käydä läpi riskien hallintakeinot.

Laki virtuaalivaluutan tarjoajista (572/2019) on osa viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa, joka astui voimaan vuonna 2019. Lain velvoittamien virtuaalivaluutan tarjoajien täytyy rekisteröityä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Virtuaalivaluutan tarjoajien tulee lain myötä tuntea asiakkaansa sekä hallita asiakassuhteen riskit. Virtuaalivaluutan tarjoajia koskee myös rahanpesulain säädökset.

Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (571/2019) astui voimaan vuonna 2019 ja on myös osa viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanoa. Laki parantaa viranomaisten sähköistä tiedonsaantia yhteisöjen, yritysten ja kansalaisten pankki- ja maksutileistä, ja täten edistää rahanpesun torjuntaa ja mahdollistaa laajemman yhteistyön viranomaisten välillä. Valvontajärjestelmä koostuu kahdesta erilaisesta järjestelmästä, jotka ovat: hajautettu tiedonhakupohjainen järjestelmä ja Tullin ylläpitämä tilirekisteri.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (28.6.2017/445) määrittelee keskusrikospoliisin yhteyteen sijoitetun Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävät. Laki astui voimaan heinäkuussa 2017. Laissa on määritelty Rahanpesun selvittelykeskuksen

tiedonsaantioikeudet, jotta se pystyy huolehtimaan tehtävistään. Rahanpesun selvittelykeskus toimii rahanpesurekisterin ylläpitäjänä.

Lisäksi rahanpesunlakia täydentävät seuraavat lait: Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, Valtioneuvoston asetus poliittisesti vaikutusvaltaisista henkilöistä; rikoslaki, laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi, kaupparekisterilaki, yhdistyslaki; uskonnonvapauslaki; säätiölaki, yritys- ja yhteisötietolaki sekä pakotelaki (Rahanpesu n.d. -a).

2.4 Financial Action Task Force (FATF)

Financial Action Task Force eli FATF (2023a) on perustettu vuonna 1989 ja se on maailmanlaajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontaelin. FATF asettaa kansainväliset standardit rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi, jotta kansalliset viranomaiset voivat periä vakaviin rikoksiin, huumekauppaan tai laittomaan asekauppaan liittyviä varoja. Yli 200 lainkäyttöaluetta ja maata ovat sitoutuneet panemaan FATF:n asettamat standardit ja suositukset täytäntöön. Tämä on osa koordinoitua globaalia toimintaa rahanpesun, terrorismin, korruption ja rikollisuuden estämiseksi. FATF (2023b) seuraa ja tutkii aktiivisesti rikollisten sekä terroristien rahojen siirtotapoja ja julkaisee raportteja rikollisten kehittämistä uusista rahoitustekniikoista rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen, jotta maat voivat ryhtyä tarvittaviin toimiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi. FATF:n suositusten perustana on riskiin perustuva lähestymistapa, jolla pyritään korostamaan sitä, että maiden tulee tunnistaa ne riskit, joihin ne ovat alttiita.

FATF (2023c) arvioi sen asettamien suositusten täytäntöönpanon tasoa suorittamalla vertaisarviointeja jokaisesta jäsenmaasta. Arvioinneissa tarkastellaan maan rahanpesun, joukkotuhoaseiden leviämisen ja terrorismin rahoituksen torjuntatoimien täytäntöönpanoa sekä tehokkuutta. Suomi on ollut FATF:n jäsenenä vuodesta 1991 alkaen.

FATF:n (2012) tekemät suositukset hyväksyttiin sen täysistunnossa helmikuussa 2012. Suosituksia on päivitetty viimeksi vuonna 2022, jotta ne vastaisivat paremmin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen nykytilannetta. FATF linjaa suosituksessaan, että valtioiden tulee kriminalisoida rahanpesu Palermon yleissopimuksen ja Wienin yleissopimuksen perusteella. Rahanpesurikosta tulisi soveltaa kaikkiin vakaviin rikoksiin, jotta rahanpesurikokseen voitaisiin sisällyttää laaja valikoima eri esirikoksia. Valtion toimivaltaisten viranomaisten tulee takavarikoida tai jäädyttää seuraavat asiat: a) pesty omaisuus; b) esirikoksessa tai rahanpesussa käytetyt tulot; c) omaisuus, joka on terrorismin rahoittamisesta saatua tuottoa; tai d) vastaavan arvon omaisuutta. Näihin toimenpiteeseen tulisi sisällyttää seuraavat valtuudet: a) jäljittää, tunnistaa ja arvioida menetetyksi tuomittava omaisuus; b) tehtävä toimenpiteitä, estääkseen omaisuuden siirron, kaupan tai luovuttamisen; c) ryhtyä toimiin, jotka mitätöivät toimet, jotka haittaavat valtion kykyä takavarikoida tai jäädyttää omaisuutta ja d) toteutettava kaikki asianmukaiset tutkintatoimenpiteet.

2.5 Euroopan unionin rahanpesudirektiivit

Valtiovarainministeriö (n.d) mukaan EU:n sääntelemällä rahanpesudirektiivillä säädellään Euroopan unionin valtioiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä. Rikollisten rahanpesukeinot ovat kehittyneet paljon vuosien saatossa, joten direktiivin säännöksiä on uudistettu ja tiukennettu vuosien saatossa. Direktiivien säädökset pohjautuvat FATF:n antamiin suosituksiin.

Vuonna 1991 Euroopan parlamentti antoi ensimmäisen rahanpesudirektiivin (91/308/ETY), tarkoituksena estää rahoitusjärjestelmän käyttämistä rahanpesutarkoituksiin. Suomi asetti vuonna 1998 lain rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä (30.1.1998/68), jolla se pani täytäntöön direktiivin. Ensimmäinen rahanpesun direktiivi (91/308/ETY) velvoitti Euroopan unionin jäsenmaita kieltämään ja estämään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisessa lainsäädännössä. Rahoitus- ja luottolaitoksia veloitettiin asiakassuhdetta perustettaessa tuntemaan

asiakkaat sekä tutkimaan epäilyttävät liiketoimet, jotka voisivat olla osana rahanpesun ja terrorismin rahoittamista. Jäsenvaltioiden tuli ulottaa direktiivin säännökset myös niihin ammattiryhmiin, joiden toimintaa voitiin käyttää rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen.

Toisessa rahanpesudirektiivissä (2001/97/EY) laajennettiin ensimmäisen direktiivin soveltamisalaa ja sen kattamien rikosten sekä toimintojen ja ammattien osalta. Kolmas rahanpesudirektiivi (2005/60/EY) annettiin vuonna 2005. Direktiivillä velvoitettiin rahoituslaitoksia soveltamaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä, kiellettiin anonyymit tilit ja toistetaan jäsenvaltioiden velvollisuutta perustaa Rahanpesun selvityskeskus (Neuvoston direktiivi 2005/60/EY).

Neljäs rahanpesudirektiivi (EU 2015/849) annettiin vuonna 2015. Direktiivissä korostuu riskiperusteinen lähestymistapa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen sekä se velvoittaa ilmoitusvelvollisia, jäsenvaltiota ja kansallisia viranomaisia riskiarvion luomiseen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta. Direktiivin myötä jäsenvaltioiden tulee nimetä valvova viranomainen, joka puuttuu riskiarvioissa todettuihin riskeihin sekä valvoo, että toimijat noudattavat säädöstä. Rahanpesulailla (28.6.2017/444) pantiin täytäntöön neljännen rahanpesudirektiivin asetukset Suomessa.

Viides rahanpesudirektiivi (EU 2018/843) annettiin vuonna 2018. Viides rahanpesudirektiivi on tärkein säädös, jolla pyritään estämään unionin rahoitusjärjestelmän käyttöä rahanpesun rahoittamiseen. Eurooppaan kohdistuneet terrori-iskut ovat vaikuttaneet viidenteen rahanpesudirektiiviin. Direktiivissä säädettiin asiakkaan tuntemista ja tunnistamista tarkemmaksi ja laajemmaksi. Suomi teki muutoksia rahanpesulakiin 444/2017 sekä asetti seuraavat lait: laki virtuaalivaluuttojen tarjoajista 572/2019 sekä laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä 571/2019, viidennen rahanpesudirektiivin täytäntöön panemiseksi (Hallituksen esitys 236/2021 vp).

Direktiivi (EU 2018/1673) annettiin vuonna 2018 lokakuussa, ja sillä täydennetään ja vahvistetaan direktiiviä (EU 2015/849). Direktiivin keskeisempänä tavoitteena on rahanpesun torjunta rikosoikeudellisin keinoin, jotta pystytään nopeuttamaan ja tehostamaan rajanylittävää yhteistyötä viranomaisten välillä. Direktiivissä tuodaan esille, että Euroopan unionin jäsenvaltioiden toiminnassa tulee ottaa erityiseen huomioon FATF:n suositukset.

3 Rikostaloustiede

Taimio (1992) kirjoittaa, että rikostaloustieteen pioneeri on Gary S. Becker, joka sai taloustieteen Nobel-palkinnon vuonna 1992. Becker laajensi taloudellista analyysia useaan eri yhteiskuntatieteen alueisiin, joista yksi oli kriminologia. Hän käsittelee rikollisuutta artikkelissaan ”Rikos ja rangaistus: taloudellinen lähestymistapa”. Artikkelissa Becker esittää odotetun hyödyn teorian, jonka mukaan rikolliset ovat rationaalisia henkilöitä, jotka valitsevat rikoksen, mikäli siitä saatava hyöty on suurempi kuin kustannukset. Eide (1999) toteaa artikkelissaan, että useat tutkimukset tukevat hypoteesia, että rangaistuksen todennäköisyydellä on rikollisuutta ehkäisevä vaikutus. Myös rangaistuksen ankaruudella on todettu olevan hieman rikollisuutta ehkäisevää vaikutusta. Becker (1968) toteaa artikkelissaan, että rikolliset ovat kuin kuka tahansa meistä ja he pyrkivät maksimoimaan rationaalisen hyötynsä. Koska rikosten lopputulos on epävarma, Becker oletti, että ihmiset pyrkivät maksimoimaan odotetun hyödyn ja että tämä hyöty on tulojen positiivinen funktio. Rikollisen valintaa voidaan kuvata seuraavalla yhtälöllä

$$EU = pU(Y - f) + (1 - p)U(Y), \text{ jossa} \quad (1)$$

EU = odotettu hyöty,

U = henkilön von Neumann-Morgenstern hyötyfunktio

p = kiinnijäämistodennäköisyys,

f = rangaistuksen taloudellinen arvo,

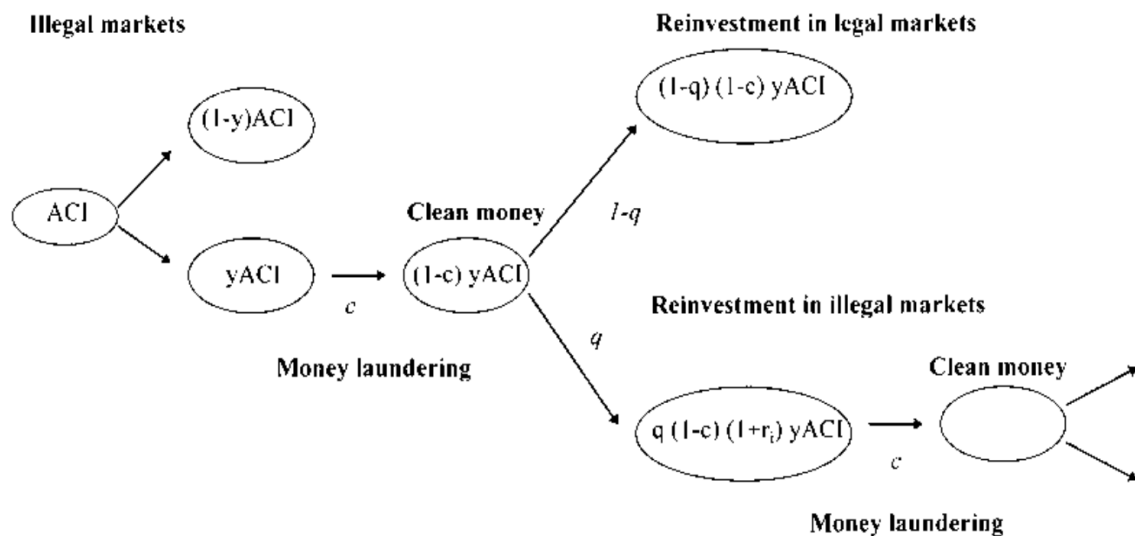
Y = rikoksella saavutettava tuotto.

Beckerin (1968) mukaan henkilö ryhtyy rikokseen, mikäli odotettu hyöty on positiivinen. Pelotehypoteesin avulla rikollisuutta voitaisiin vähentää. Määtän & Keinäsen (2003) mukaan yllä olevaa yhtälöä myötäillen olisi helppoa toteuttaa kriminaalipolitiikkaa. Rikollisuutta voitaisiin vähentää kolmella eri keinolla: kiristämällä rangaistuksia, nostamalla kiinnijäämistodennäköisyyttä tai leikkaamalla rikoksesta saatavia tuottoja.

Nämä keinot ovat osa pelotehypoteesia, joka on puolestaan sovellettu rationaalisesta käyttäytymisestä epävarmuuden vallitessa koskevasta teoriasta.

Gilmour (2015) toteaa tutkimuksessaan, että sopivin teoreettinen kriminologinen näkökulma rahanpesuprosessin ymmärtämiseen on rationaalisen valinnan teoria. Rationaalisen valinnan teorian soveltaminen rahanpesuprosessiin paljastaa, kuinka rikollisuudessa on olemassa riskien monimuotoinen prosessi, jossa jokainen rikollinen päätös on tehty rationaalisesti. Määttä ja Keinänen (2003) tuovat esille näkökohtia rationaalisuusoletuksesta. Rationaalisuus ei ota kantaa siihen onko teko hyväksyttävä tai ei-hyväksyttävä. Myös muiden, kuin rikollisten, kuten esimerkiksi poliisien, tuomareiden ja lainsäätäjien oletetaan käyttäytyvän rationaalisesti. Taloustieteellinen lähestymistapa rikollisuuteen on hyvin pitkälle rakentunut rationaalisuusoletuksen varaan. Taloustieteellisen tutkimuksen lähtökohtana on, että ilmiötä pyritään yksinkertaistamaan eikä hahmottamaan jokaista yksityiskohtaa.

Masciandaro (1999) tuo esille tutkimuksessaan, että rahanpesun avulla voidaan käyttää rikollisella tavalla hankittuja varoja laillisessa taloudessa. Rahanpesu vaatii esirikoksen, joten on välttämätöntä tehdä kaksi rikollista tekoa hyötyäkseen rikollisesta käytöksestä: itse rikos ja rikoksen tuottaman hyödyn rahanpesu. Mikäli sama rikollinen toteuttaa esirikoksen ja rahanpesun, häntä odottaa kaksi todennäköistä tuomiota ja kaksi eri mahdollista rangaistusta.

Kuvio 2. Rahanpesun taloustiede (Masciandaro 1999).

Masciandaro (1999) esittää tutkimuksessaan ratkaisevan hypoteesin, jossa sekä laitton että laillinen sijoitus on rahoitettava puhtaalla likviditeetillä. Tätä tukisi rikollisten oma rationaalinen rooli sekä rationaalisten toimijoiden rooli. Masciandaro on tehnyt kuvion, jossa havainnollistetaan rahanpesun prosessi taloustieteellisestä näkökulmasta (kuvio 2). Siinä on otettu huomioon laittomat ja lailliset sektorit, kertojana rikollisten harjoittama taloudellisen toiminnan volyyymi, minkä myötä heillä on mahdollisuus muuttaa laittomasta saamansa tulot ostovoimaksi lailliseen talouteen. Alkuperäinen varallisuuden määrä (ACI), joka on tuotettu rikollisella tavalla talousjärjestelmässä. Vähintään murto-osa, $yACI$ ($0 < y < 1$), on pestävä. Likaisella rahalla ei ole käytännössä arvoa ilman erotusta laittomaan lähteeseen, joten varallisuuden käyttö vaatii rahanpesua. Rahanpesu sisältää transaktiokustannuksia, joita rikollinen tarvitsee, jotta saa rahanpesun käytäntöön. Kustannuksia voidaan jakaa luonteeltaan kahteen osaan: teknisiin kustannuksiin ja rahanpesun vastaisen sääntelyn aiheuttamiin kustannuksiin. Muiden ehtojen ollessa samat (*ceteris paribus*) rahanpesun kustannukset riippuvat siitä, kuinka tehokasta rahanpesun vastainen sääntely on. Mitä tehokkaampi sääntely on, niin sitä kalliimpaa rikolliselle on ryhtyä rahanpesun toimintaan. Oletetaan,

että rahanpesun yhteenlasketut transaktiokustannukset, CR , ovat kiinteä osuus pestävästä laittomasta rahamäärästä, $yACI$. Näin ollen voimme kirjoittaa yhtälön:

$$CR = cyACI, \text{ jossa} \quad (2)$$

c = viittaa sääntelyyn liittyviin ja teknisiin kustannuksiin.

Rahanpesu toiminnan jälkeen rikolliset voivat päättää mihin käyttävät puhtaan varallisuuden, $(1 - c)yACI$. Puhdas varallisuus voidaan kuluttaa, sijoittaa tai säästää laittomille tai laillisille markkinoille. Merkitään $q(1 - c)yACI$, se osuus pestystä varallisuudesta, joka sijoitetaan uudestaan laittomaan toimintaan. Määritellään q :n funktiona $q(r)$, jossa r on yhtä suuri kuin $(r_i - r_1)$, eli ero odotettavissa olevissa reaalitytuotoissa laittomien ja laillisten sijoitustoimien välillä. Laiton uudelleensijoitus tuottaa varallisuutta, joka on pestävä uudestaan. Tähän täytyy ottaa huomioon laittoman uudelleensijoitustoiminnan tuotot, joten uusi "pestävä" rahamäärä voidaan kirjoittaa muotoon $q(1 - c)(1 + r_i)yACT$.

Masciandaro (1999) tuo artikkelissa esille, että rikollisen on kannattavaa ryhtyä rahanpesuun, mikäli pestävä varallisuus on suurempi kuin tekniset kustannukset tai rahanpesun sääntelyn aiheuttamat kustannukset. Näin ollen rikollisen ei ole rationaalista pestä rahaa, mikäli siitä aiheutuvat kustannukset ovat suuret tai rikollisuuden kiinnijäämistodennäköisyys on suuri, kuten aiemmin kuvattiin odotetun hyödyn teoriaa. Varallisuuden uudelleensijoittaminen rikollisille markkinoille on kannattavaa rikolliselle, mikäli siitä saatava hyöty on suurempi kuin laillisten markkinoiden kautta.

3.1 Kustannus-hyötyanalyysi

Keinänen (n.d) toteaa, että kriminaalipolitiikan yhtenä tavoitteena on kustannustehokkuus eli rikosoikeudellisten toimenpiteiden tulee tuottaa enemmän hyötyä kuin sivuvaikutuksia. Rikoksista aiheutuvat kustannukset ovat laajat. Tehokkuuteen tähdätessä kustannuksia kannattaa uhrata ainoastaan niin kauan kuin

kriminaalipoliittisilla toimilla saavutettavissa oleva lisähyöty on lisäkustannusten suuruinen. Tulee kuitenkin huomata, että yhteiskunnallisten rajakustannusten määrittäminen on hyvin vaikeaa. Näin ollen yhteiskunnassa on siedettävä jonkin verran rikollisuutta. Kriminaalipolitiikkaa suunniteltaessa täytyy tiedostaa, että taloustieteellinen lähestymistapa toimii ainoastaan suuntaa antavana, ja näin ollen optimaalinen pelotevaikutus muodostaa vain väljän viitekehikon (Määttä & Keinänen 2003). Näin tähtäimeksi saataisiin kustannustehokas rikollisuuden torjunta, eli rikollisuuden torjuntaan pyrittäisiin mahdollisimman huokein kustannuksin. Kriminologisesti suuntautunut rikostaloustiede analysoi rikoksista aiheutuvia hyötyjä ja kustannuksia. Yhteiskuntarauha ja -turvallisuuden suojelemista kutsutaan julkishyödykkeeksi, josta koko yhteiskunta hyötyy. Rikollinen toiminta ei kasvata yhteiskunnan bruttokansantuotetta, joten tarvitaan kriminalisointia, että ihmiset valitsevat mieluummin teon, joka hyödyttää yhteiskuntaa. Tehokkuudesta puhuttaessa on syytä huomioida: miten erilaiset järjestelyt vaikuttavat toimijoiden käyttäytymiseen. Johtaako sanotunlainen käyttäytyminen kokonaisyhyvinvoinnin maksimoitumiseen yhteiskunnassa? Onko pyrkimys voimavarojen tehokkaaseen allokaatioon ohjannut oikeuskehitystä vai ei.

Cohen (2000) kirjoittaa artikkelissaan, että on useita eri tapoja mitata rikoksista aiheutuvia kustannuksia. Kustannukset voidaan luokitella aineettomiksi tai aineellisiksi, ja mittausmenetelmät voivat olla joko epäsuoria tai suoria. Aineellisiksi kustannuksiksi katsotaan sellaiset kustannukset, jotka sisältävät rahallisia kuluja, kuten esimerkiksi palkanmenetyksen, sairaanhoitokulut, poliisimenot, vankilakustannukset tai vahingoittuneen omaisuuden. Nämä kustannukset lasketaan lopulta bruttokansantuotteeseen ja sisältyvät yksittäis- tai kokonaisvarallisuuden arvioihin. Aineettomia kustannuksia ovat muun muassa pelko, kipu, elämänlaadun menetys sekä kärsimys.

3.2 Rahanpesun taloudellinen analyysi

Harvey (2004) tuo tutkimuksessaan esille rahanpesun taloudellisen analyysin vaikeudet, koska rahanpesua on vaikea havaita, ja se on normaalin taloustilastojen ulkopuolella. Tämä tulee huomioida tehtäessä taloudellista kustannushyöty analyysia rahanpesusta. Useat tutkijat ovat käyttäneet tutkimuksissaan epäsuoria estimointimenetelmiä, joissa on pääosin käytetty laki- ja veroviraston keräämiä suoria tilastoja sekä makrotaloudellisia tietoja. Tulee huomioida, että osa rahanpesurikoksista ei tule koskaan esille, joten mikään lähestymistapa ei ole täysin aukoton.

Masciandaro (1999) toteaa tutkimuksessaan, että vaikeus mitata rahanpesun toiminnan määrää ja sen vastatoimien tehokkuutta on johtanut siihen, että yksi parhaimmista lähestymistavoista keskittyy menettelyihin ja järjestelmiin. Rahanpesunsääntelylle ja rahanpesun määrän väliselle käänteiselle suhteelle on olemassa teoreettista tukea. Masciandaro selittää tämän muiden ehtojen ollessa samat (*ceteris paribus*): rahanpesun kustannukset ovat riippuvaisia rahanpesun vastaisen sääntelyn tehokkuudesta. Mitä tehokkaampaa rahanpesun vastainen sääntely on, sitä kalliimmaksi rikollisille tulee rahanpesutoiminnan harjoittaminen, joten voimme olettaa, että tehokas sääntöjärjestelmä vähentää rikollisten kykyä pestä laitonta varallisuutta.

4 Rahanpesun torjunnan analysointi

Suomen rahanpesun torjunnan tasoa ja kyvykkyyttä arvioitiin käyttäen laadullista arviointitutkimusta. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Suomen rahanpesun torjunnan tasoa arviomailla lainsäädännön vaikutuksia, rahanpesun torjunnan kustannushyötyjä sekä vertaisarvioimalla Pohjoismaiden, paitsi Islannin, rahanpesun torjunnan tasoa. Arvioinneissa käytettiin laadullisia sekä määrällisiä havaintoja. Tutkimuksen aineistoa kuvataan ja käydään läpi tarkemmin tämän luvun alussa. Tutkimuksen aineisto koostui viranomaisraporteista, aikaisemmista tutkimuksista ja tilastoista. Erilaisten aineistojen avulla pyrittiin saamaan tarpeeksi laaja kuva Suomen rahanpesun torjunnan tilanteesta. Aineiston analyysi suoritettiin tässä luvussa aineiston kuvauksen jälkeen.

4.1 Aineiston kuvaus

FATF:n maakohtaisten keskinäisten arviointiraporttien vertailu antaa hyvän kuvan maiden rahanpesun torjunnan tasosta ja tehokkuudesta, joita voidaan keskenään vertailla. Kaikki Pohjoismaat ovat vertailussa mukana lukuun ottamatta Islantia. Maakohtaisissa raporteissa arvioitiin miten maat ovat ottaneet käytäntöön ja noudattaneet FATF:n suosituksia sekä miten tehokkaita maiden rahanpesun torjunnan toimenpiteet olivat (FATF 2023d). Raporteista tulee huomioida se, että ne oli julkaistu eri vuosina. Alla olevasta taulukosta 1 nähdään maakohtaisten keskinäisten arviontien julkaisuvuodet.

Taulukko 1. FATF:n raporttien julkaisuvedot maittain (FATF 2023d).

	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska
Keskinäinen arviointi -raportti	2019	2017	2014	2017
Seurantaraportti	2021	2020	2019	2021

Tutkimukseen valittiin tietyt FATF:n suositusten tekniset vaatimukset, joiden arvioita vertailtiin maiden välillä. Suosituksia oli yhteensä 40. Vertailuun valitut suositusten tekniset vaatimukset näkyvät alla olevassa taulukossa 2.

Taulukko 2. Vertailuun valitut FATF:n suositukset (FATF 2023d).

R.1 – Riskien arviointi ja riskiperusteisen lähestymistavan soveltaminen
R.3 – Rahanpesurikokset
R.13 – Kirjeenvaihtajapankki palvelut
R.20 – Epäilyttävien liiketapahtumien raportointi
R.26 – Rahoituslaitosten sääntely ja valvonta
R.29 – Keskusrikospoliisi
R.30 – Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten vastuut
R.31 – Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten valtuudet ja keinot

Tutkimuksessa vertailtiin maiden välisiä tehokkuuksia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. FATF on arvioinut 11 välittömän tuloksen perusteella keskeisiä tavoitteita, joita tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tulisi saavuttaa. Tehokkuutta on arvioitu asteikolla LE = alhainen tehokkuus, ME = kohtalainen tehokkuus, SE = huomattava tehokkuus ja HE = korkea tehokkuus. Tehokkuusarviointit on suoritettu eri vuosina: Suomen vuonna 2022, Ruotsin vuonna 2020, Norjan vuonna 2023 ja Tanskan 2021. Alla olevaan taulukkoon 3 on koottu selitykset mitä nämä 11 välitöntä tulosta tarkoittavat.

Taulukko 3. Välittömät tulokset, joita tehokkaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tulisi täyttää (FATF 2023d).

IO1	Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskit ymmärretään ja niiden vaikutuksia pyritään torjumaan.
IO2	Kansainvälinen yhteistyö tarjoaa asianmukaista tietoa, taloudellisia selvityksiä ja todisteita sekä helpottaa toimenpiteitä rikollisia ja heidän varojansa vastaan.
IO3	Valvojat valvovat, seuraavat ja sääntelevät asianmukaisesti rahoituslaitoksia, nimettyjä ei-taloudellisia liiketoimia ja ammatteja sekä virtuaalivaluutan tarjoajia rahanpesun ja rahanpesun torjuntaan liittyvien vaatimusten noudattamiseksi heidän riskeihinsä nähden.
IO4	Rahoituslaitokset, nimetyt ei-taloudelliset liiketoimet ja ammatit sekä virtuaalivaluutan tarjoajat soveltavat asianmukaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, jotka ovat oikeassa suhteessa heidän riskeihinsä, sekä raportoivat epäilyttävistä liiketoimista eteenpäin.
IO5	Tosiasiallisten omistajien tiedot ovat toimivaltaisen viranomaisten käytettävissä ja oikeushenkilöitä estetään suorittamasta rahanpesun tai terrorismin rahoittamista.
IO6	Rahanpesun ja terrorismin rahoitukseen liittyvissä tutkimuksissa, toimivaltaiset viranomaiset käyttävät asianmukaisesti apuna keskusrikospoliisia ja kaikkea muuta asiaankuuluva tietoa
IO7	Rahanpesurikoksia sekä -toimintaa tutkitaan ja rikosentekijät asetetaan syytteeseen ja heille määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia.
IO8	Rikoksen tuotto ja rikosvälineet takavarikoidaan.
IO9	Terrorismin rahoitusrikoksia ja -toimintaa tutkitaan ja terrorismia rahoittavat henkilöt asetetaan syytteeseen ja heille määrätään tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia seuraamuksia
IO10	Terroristeja, terroristijärjestöjä ja terrorismin rahoittajia estetään keräämästä, siirtämästä ja käyttämästä varoja sekä käyttämästä väärin voittoa tavoittelematonta organisaatiota.
IO11	Henkilöitä ja yhteisöjä, jotka osallistuvat joukkotuhoaseiden levittämiseen, estetään keräämästä, siirtämästä, ja käyttämästä varoja asiaa koskevien YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien mukaisesti.

FATF:n keskinäisistä arviointi -raporteista tarkasteltiin ja vertailtiin avainlöydökset, riskit ja yleinen tilanne. Vertailemalla maiden saamia huomioita ja arviointeja, muodostettiin kuva maiden rahanpesun torjunnan tasosta. Seurantaraporteista saatiin selville, kuinka

maiden rahanpesun torjunta oli kehittynyt maaraporttien huomioista ja onko jokin suositusten teknisen vaatimuksen puute yhä korjaamatta.

Lisäksi maiden rahanpesun torjunnan tilannetta vertailtiin Basel Instituution tekemien rahanpesun torjunta indeksi -raporttien pohjalta. Basel instituution (2021) rahanpesun torjunta indeksi on johtava riippumaton rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskiluokitus ympäri maailmaa. Rahanpesun torjunta indeksi -raportista löytyy riskipisteitys jokaisesta lainkäyttöalueesta, joilla on riittävästi tietoa luotettavan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan riskipisteen laskemiseen ja jotka on arvioitu FATF:n neljännen kierroksen menetelmällä. Rahanpesun torjunta indeksin tavoitteena on tarjota kokonaisvaltainen kuva rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskistä. Riski määritellään lainkäyttöalueen haavoittuvuudeksi rahanpesulle ja terrorismin rahoittamiselle sekä lainkäyttöalueen kyvyksi torjua niitä.

Rahanpesun selvittelykeskus julkaisee vuosikertomuksia rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta. Vuosikertomuksista ilmenee muun muassa rahanpesuilmoitusten määrät, suurimmat ilmoittajaluokat, rikoksista saatu takaisinhyöty sekä jäädytetyt varat. Vuosikertomuksista analysoitiin mahdolliset vuosittaiset huomiot tai merkittävät tapahtumat, jotka ovat voineet vaikuttaa osaltansa selkeästi rahanpesurikosten määrää ja niiden torjuntaan. Nämä otettiin huomioon, kun tarkasteltiin Suomen rahanpesun torjunnan tilannetta. Ruotsin, Norjan ja Tanskan keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomuksista tarkasteltiin rahanpesun ilmoitusmääriä sekä suurimpia ilmoittajaluokkia.

StatFin on tilastokeskuksen maksuton tilastotietokanta, josta voi hakea rikos- ja pakkokeinotilastoja, joista tässä käytetään tuomion päärikoksia ja tuomiotietoja. Tutkimuksessa käytetään tilastoja vuosilta 2015–2021. Tilastoina tutkimuksessa käytettiin seuraavia: tietoon tulleet rahanpesurikokset sekä Rikosten selvitysprosentti (%).

Vertailtavien maiden osalta vain Norjalla oli saatavilla rikostilastoja, joten tutkimuksessa hyödynnettiin Norjan kansallisen tilastokeskuksen rahanpesurikosten määrien tilastoa. Analysoinnissa otettiin huomioon, ettei eri maiden absoluuttisia rikosmääriä voida täydellisesti vertailla keskenään.

Tutkimuksessa otettiin huomioon lainsäädäntöön liittyvät uudistukset ja tiukennukset, kuten kansallinen lainsäädäntö, Euroopan unionin rahanpesudirektiivit ja FATF:n suositukset. Tutkimuksessa pyrittiin tarkastelemaan, onko rikosmäärien ja tiukentuneen lainsäädännön välillä käänteinen suhde eli onko uudistetulla ja tiukennetulla lainsäädännöllä ollut vaikutusta rahanpesurikoksiin. Kansallisen lainsäädännön selvitetiin Finlex-verkkosivuilta, Euroopan Unionin direktiivit EUR-Lex -sivustolta sekä FATF:n sivuilta nykyiset suositukset.

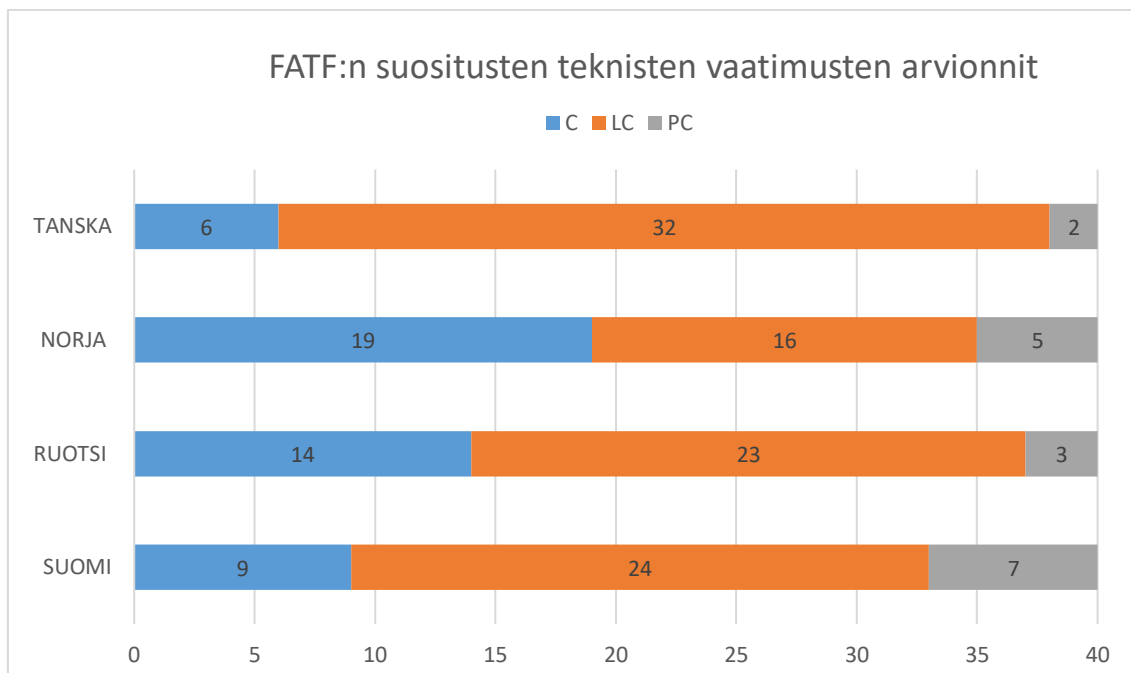
Kansallisesta lainsäädännöstä tärkeitä ovat seuraavat lait: laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), laki virtuaalivaluutan tarjoajista (572/2019), laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä (26.4.2019/571), laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017) sekä rikoslain (39/1889) rahanpesunsäännökset (luku 32), jotka keskeisesti vaikuttavat rahanpesun torjuntaan. Lainsäädäntöjen voimaantumisesta luotiin aikajana, joka selkeyttää lainsäädännön ja rahanpesurikosten suhteen analysointia. Aikajanaa verrattiin rahanpesun rikosmäärien muutoksiin sekä ilmoitusvelvollisten tekemiin ilmoituksiin.

4.2 Suomen ja Pohjoismaiden rahanpesun torjunnan tason vertaisarviointi

Suomen rahanpesun torjunnan tilannetta vertailtiin Pohjoismaiden tilanteeseen FATF:n raporttien sekä arviointien ja Basel-instituution rahanpesun torjunta -indeksin avulla. FATF:n (2023d) suositusten teknisten vaatimusten täytäntöönpanon arviointi on suoritettu maittain. Arviointiasteikkona on käytetty: C = vaatimustenmukainen, LC = suurelta osin vaatimustenmukainen, PC = osittain vaatimustenmukainen ja NC = ei vaatimusten mukainen. FATF:n suositusten teknisen vaatimustenmukaisuuden

komponentti arvioi onko tarvittavat asetukset, lait, ja muut vaaditut toimenpiteet voimassa sekä onko niitä tukeva rahanpesun torjunnan institutionaalinen kehys olemassa.

Kuviossa 3 on esitetty Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan FATF:n kaikki neljänkymmenen suositusten teknisten vaatimusten arvioinnit. Kun tarkasteltiin suositusten teknisten vaatimusten kokonaisarvostelua, voitiin todeta, ettei Suomelle ja tarkasteltaville maille ole annettu yhtään ei vaatimusten mukainen (NC) arviota. Tämä tarkoittaa, että maat olivat edes osittain panneet täytäntöön kaikki FATF:n 40 suositusten teknistä vaatimusta. Norja oli onnistunut parhaiten laittamaan FATF:n suositusten tekniset vaatimukset täytäntöön. Tanskalla oli eniten LC-arviointeja, eli maa oli laittanut suurimmalta osin vaatimukset täytäntöön. Suomen ja Ruotsin saamat arvioinnit olivat suhteellisen samalla tasolla. Suomi oli saanut eniten osittain täytäntöön laitettuja arviointeja. Mikään vertailtavista maista ei ollut saanut merkittävästi huonompia arviointeja kuin toiset vertailtavat maat. Kaikkien tarkasteltujen maiden FATF:n suositusten teknisten vaatimusten täytäntöönpano olivat siis suhteellisen samalla tasolla.

Kuvio 3. FATF suositusten teknisten vaatimusten arvioinnit (FATF 2023d).

Taulukossa 4 on esitetty vertailuun valittujen FATF:n suositusten teknisiä vaatimusten arviointeja. Voitiin havaita, että suositukset R.1 - Riskien arviointi ja riskiperusteisen lähestymistavan soveltaminen, R.20 - Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta, R.30 - Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten vastuut ja R.31 - Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten valtuudet olivat samalla tasolla jokaisella maalla. Jokainen vertailtava maa täytti täysin epäilyttävän liiketoiminnan sekä lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisvastuun suositusten tekniset vaatimukset. Suomen osalta suositusten teknisten vaatimusten täytäntöönpano ei poikennut vertailtavien maiden täytäntöönpanosta. Valituista vaatimuksista heikommat arvioinnit olivat tulleet kohdasta R.13 – Asianmukainen pankkitoiminta. Suomi, Norja ja Tanska olivat osittain panneet vaatimuksen täytäntöön, kun taas Ruotsi oli suurimmalta osalta laittanut täytäntöön suositusten tekniset vaatimukset. Maakohtaiset keskinäiset arvioinnit oli tehty Suomelle vuonna 2021, Ruotsille 2020, Norjalle 2019 ja Tanskalle 2021. Arviointiajankohdissa on parin vuoden eroja, joten arvioinnit antavat suuntaa antavan käsityksen suositusten täytäntöönpanosta.

Taulukko 4. Valitut FATF suositusten teknisten vaatimusten arvioinnit maille (FATF 2023d).

FATF:n suositusten tekniset vaatimukset	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska
R.1- Riskien arviointi ja riskiperusteisen lähestymistavan soveltaminen	LC	LC	LC	LC
R.3 – Rahanpesurikos	LC	LC	C	LC
R.13 – Kirjeenvaihtajapankki	PC	LC	PC	PC
R.20 – Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta	C	C	C	C
R.26 – Rahoituslaitosten sääntely ja valvonta	LC	LC	C	LC
R.29 – Keskusrikospoliisin toiminta	C	C	LC	LC
R.30 - Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten vastuut	C	C	C	C
R.31 - Lainvalvonta- ja tutkintaviranomaisten valtuudet	LC	LC	LC	LC

FATF:n maakohtaisista keskinäisistä arviointi -raporteista ilmenee, että Suomella oli hyvä kyky ymmärtää rahanpesun liittyvät riskit, kun taas Ruotsilla, Norjalla ja Tanskalla katsottiin olevan kohtalainen kyky ymmärtää maansa rahanpesuriskeistä. Suomen suurin talousrikollisuuden riski tuli harmaan talouden kautta. Uhkana oli lakisääteisten maksujen ja verojen maksamatta jättäminen sekä veropetoksesta syntyvät tuotot. Suomessa myös huumausainerikokset olivat merkittävästi rahanpesuun liittyviä esirikoksia. Ruotsissa ja Tanskassa veropetokset olivat suurin rahanpesun esirikos. Norjassa suurimmat rahanpesun esirikokset olivat huumekaupasta, järjestäytyneestä rikollisuudesta sekä talousrikoksista, kuten lahjonnasta tai verorikoksesta. Suomen keskinäisessä arviointi -raportissa oli katsottu Suomen rahanpesun tutkimusten, syytteiden ja tuomioiden olevan linjassa Suomen rahanpesun riskien ja uhkien kanssa tutkinta-, syyte- ja tuomiomäärän osalta. (FATF, 2019; FATF, 2017a ,2017b; FATF, 2014)

Ruotsin oli katsottu keräävän ja käyttävän asiankuuluvaa tietoa rahanpesun tutkinnassa ja rikollisen hyödyn jäljittämiseksi. Ruotsin Rahanpesun selvittelykeskus ei ollut kyennyt tunnistamaan monimutkaisia rahanpesutapauksia raportin julkaisuvuoteen (2017) mennessä. Norjan Rahanpesun selvittelykeskuksen oli katsottu olevan hyvin toimiva, joka levittää laadukasta taloustietoja. Kuitenkin epäilyttävien liiketoiminta ilmoitusten heikko laatu heikensi Norjan Rahanpesun selvittelykeskuksen analyttistä kykyä. Tanskan keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen tehokasta toimintaa haittasi toiminnallisen autonomian puute. Raportin mukaan Tanskan Rahanpesun selvittelykeskus suoritti rajoitetun analyysin tiedustelutiedoista, muttei tehnyt strategista analyysiä uusista nousevista rahanpesu suuntauksista. (FATF, 2019; FATF, 2017a ,2017b; FATF, 2014) Norjan maakohtainen keskinäinen arviointi oli suoritettu jo vuonna 2014, kun Ruotsin ja Tanskan on suoritettu vuonna 2017 ja Suomen 2019. Näin ollen Ruotsilla, Norjalla ja Suomella on ollut enemmän aikaa tehostaa maansa rahanpesun torjuntaa verrattuna Norjan arviointiajankohtaan.

Vertailtavista maista tulee huomioida, että Suomi, Ruotsi ja Tanska kuuluvat Euroopan unioniin. Jokainen vertailtava maa kuuluu Euroopan talousalueeseen (ETA) ja Schengen-alueeseen (Tulli 2023). Euroopan unionin jäsenmaita koskevat EU:n lainsäädäntömenetelmät. EFTA-maat arvioivat liittykö EU:n hyväksymä lainsäädäntö myös ETA-maihin. Vuonna 2020 EFTA:in ja ETA:een komiteat päättivät sisällyttää 47 lainsäädäntöä, joista yksi sisälsi myös rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon ETA-sopimukseen (Efta 2020). Näin ollen Norja on kansallisessa lainsäädännössään pannut täytäntöön suurimman osan EU:n rahanpesudirektiivin asetuksista.

Taulukosta 5 nähdään FATF:n arvioinnit maiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatoimenpiteiden tehokkuudesta. Arviointiasteikkona on käytetty HE = korkea tehokkuus, SE = huomattava tehokas, ME = keskinkertainen tehokkuus ja LE = alhainen tehokkuus. Arvioinneissa oli eniten ME- ja SE-arviointeja eli mailla oli keskinkertainen ja huomattava tehokkuus rahanpesun torjunnassa. Vain Suomella ja Ruotsilla oli yksi

korkean tehokkuuden arviointi (HE). Tämä oli tullut kohdasta IO2, mikä tarkoittaa sitä, maiden kansainvälinen tehokkuus oli korkealla tasolla. Suomen ja Ruotsin kansainvälinen rahanpesun torjunnan tehokkuus oli tuotu esille myös maista tehdyissä raporteissa (Ruotsin raportti tehty vuonna 2017 ja Suomen vuonna 2019). Suomen ja Tanskan rahanpesun torjunnan valvojen valvonnan tehokkuus oli alhaisella tasolla (IO3). Lisäksi Tanskan rahoituslaitosten, nimettyjen ei-taloudellisten ammattien sekä virtuaalivaluutan tarjoajien ennaltaehkäisevien toimenpiteiden (IO4) tehokkuus oli alhainen. (FATF 2023d) Huomattavan tehokkuuden arvioinnin (SE) Suomi oli saanut kohdista riskien tunnistaminen (IO1), asiaankuuluvan tiedon hyödyntäminen toimivaltaisten viranomaisten rahanpesun tutkinnassa (IO6) ja tehokkaat seuraamukset rahanpesun rikoksista (IO7).

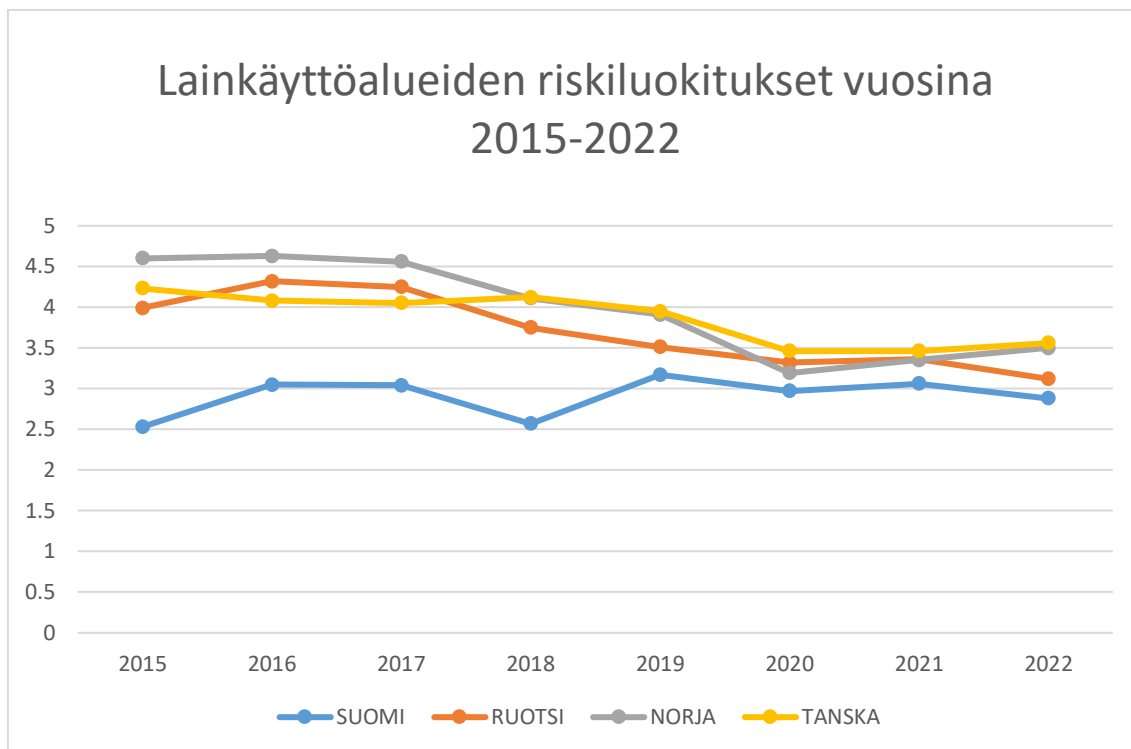
Taulukko 5. Tehokkuuden arvioinnit maittain (FATF 2023d).

Tehokkuus	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska
IO1	SE	ME	SE	ME
IO2	HE	HE	SE	SE
IO3	LE	ME	ME	LE
IO4	ME	ME	ME	LE
IO5	ME	ME	ME	ME
IO6	SE	ME	SE	ME
IO7	SE	SE	ME	ME
IO8	ME	SE	ME	ME
IO9	ME	SE	SE	SE
IO10	ME	ME	ME	ME
IO11	ME	SE	SE	SE

Yleisellä tasolla maiden rahanpesun torjunnan toimenpiteiden tehokkuus oli kohtuullisen hyvällä tasolla, mutta parannettavia osa-alueita löytyi jokaiselta maalta. Suomen toimenpiteiden tehokkuus ei merkittävästi poikennut vertailtavien maiden

tehokkuudesta. Suomen tulisi kiinnittää huomioita enemmän rahanpesun torjunnan valvojien toimintaan, jotta tätä saataisiin tehostettua. Eurooppa-neuvosto (2022) oli antanut kannassaan ehdotuksen perustaa EU:n uuden rahanpesutorjuntaviranomaisen (AMLA), jolla pyrittäisiin tehostamaan rahanpesun torjuntaa. Valvontaviranomaisen tehtävänä olisi muun muassa edistää valvontakäytänteiden koordinoitua ja yhdenmukaistamista rahoitusalailla ja muilla aloilla. Käytäntöön tullessaan tämä kanta vahvistaisi Suomen rahanpesun torjunnan valvontaa, ja voisi edistää Suomen kansallisten valvojien toimintaa.

Kuvioon 4 on kerätty vuosien 2015–2021 Basel AML-indeksi riskiluokitukset lainkäyttöalueille. Riskiluokituksen arviointiasteikko on 0 (pieni riski) – 10 (suuri riski). Kun tarkasteltiin kuinka Suomen, Ruotsin, Norjan ja Tanskan riskiluokitukset olivat kehittyneet, voitiin havaita, että Suomi oli saanut kaikkina vertailuvuosina riskiluokituksissa pienemmän riskiluokituksen kuin vertailtavat maat. Ruotsin, Norjan ja Tanskan riskiluokituksien pisteytys olivat laskeneet vuodesta 2017, ja ovat nyt hyvin samalla tasolla Suomen riskipisteytyksen kanssa. Ruotsi, Norja ja Tanska olivat vuosien aikana kyenneet tunnistamaan paremmin maahan kohdistuvaa rahanpesun riskiä sekä parantamaan rahanpesun torjunnan tasoa. Jokaisella vertailtavalla Pohjoismaalla on kansallinen rahanpesulaki, jossa oli pantu täytäntöön Euroopan unionin rahanpesudirektiivin standardeja ja asetuksia. Jokaisen maan lainsäädäntöä oli uudistettu, jotta ne pystyvät tehokkaammin torjumaan rahanpesua sekä tuomitsemaan rahanpesurikollisia.

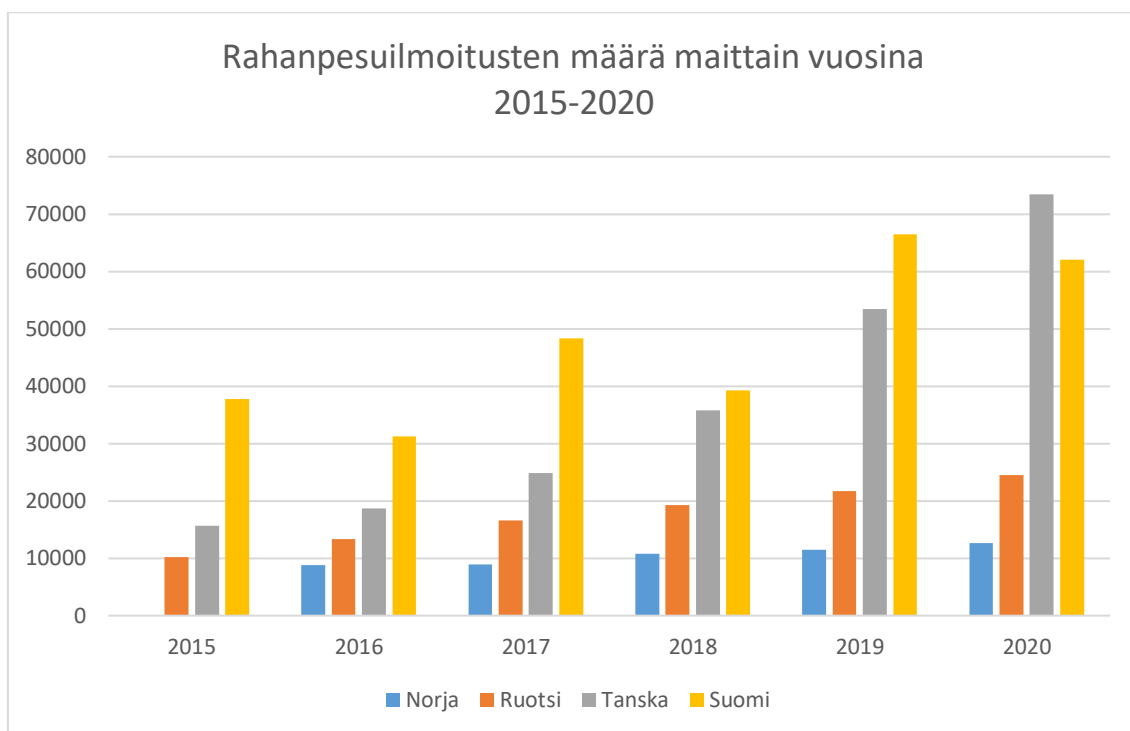

Kuvio 4. Basel instituution rahanpesun indeksin riskiluokitukset vuosina 2015–2022 (Basel Institute on Governance 2022).

Baselin riskiluokituksista voitiin päätellä, ettei Suomeen tai Pohjoismaihin kohdistu merkittävän suurta rahanpesuriskiä ja että maiden kansallinen lainsäädäntö, kyky tunnistaa rahanpesun riskiä ja rahanpesun torjuntakeinot olivat riittävällä tasolla. Pohjoismaissa ei ole esiintynyt merkittävän paljoa korruptiota, ja maiden järjestäytyneen rikollisuuden määrä oli alhaisella tasolla (Global Initiative 2021). Maiden tulee kuitenkin kehittää ja ylläpitää torjunnan tasoa, jotta maat pystyvät myös tulevaisuudessa tehokkaaseen rahanpesun torjuntaan.

Kuvioon 5 on koottu maiden keskusrikospoliisien Rahanpesun selvittelykeskusten saamat rahanpesuilmoitukset epäilyttävistä liiketoimista. Norjan osalta vuoden 2015 rahanpesuilmoitusten määrää ei ollut saatavilla, minkä takia Norjan kohdalla ei ole vuonna 2015 arvoa. Kuvion ymmärrettävyyden vuoksi maiden vuoden 2021 rahanpesuilmoitusten määrät on kerätty omaan kuvioon 6, koska Suomen Rahanpesun selvittelykeskus sai yli kolme miljoonaa rahanpesuilmoitusta. Ilmoitusmäärä oli hyvin

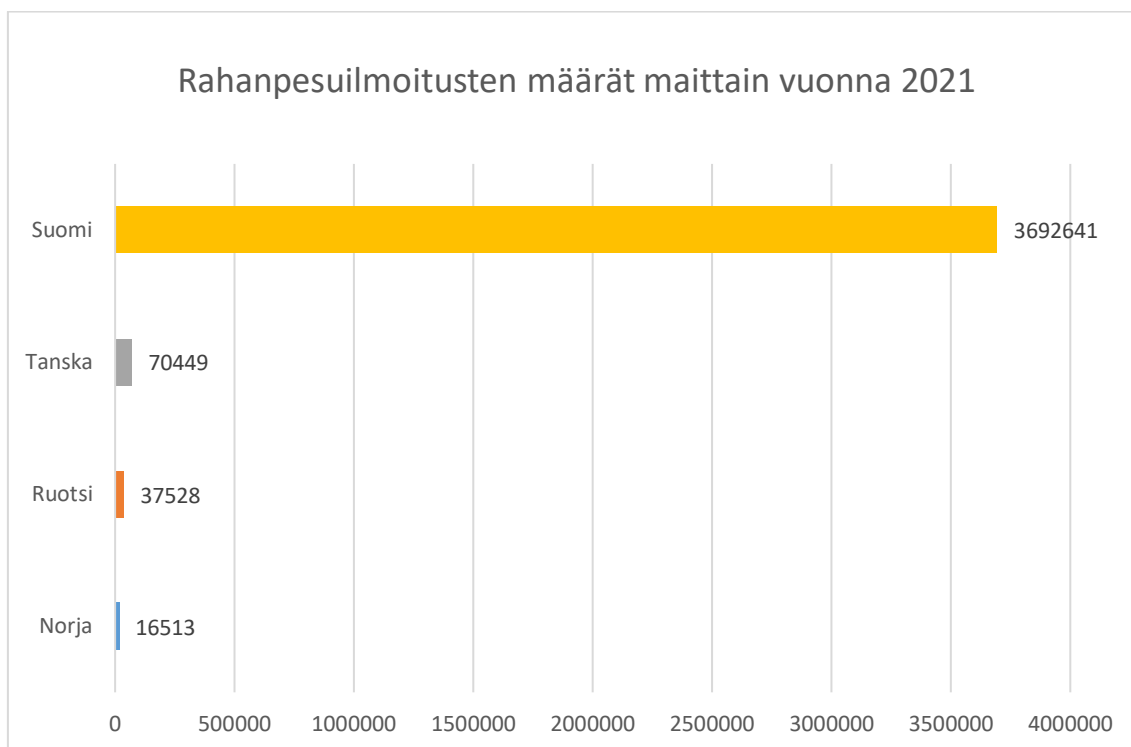
poikkeava verrattuna aikaisempiin Suomen Rahanpesun selvittelykeskuksen saamiin ilmoituksiin, sekä huomattavasti suurempi kuin Ruotsin, Norjan ja Tanskan ilmoitusmäärät. Kuviosta 5 nähdään, että Norja ja Ruotsin selvittelykeskusten saamat rahanpesuilmoitukset olivat alhaisemmat kuin Suomen ja Tanskan. Norjan ilmoitusmäärät olivat alhaisimmat kaikkina vuosina. Suomen Rahanpesun selvittelykeskuksen saamat ilmoitusmäärät ovat muutoin olleet kaikista maista suurimmat, paitsi vuotena 2020, jolloin Tanskan Rahanpesun selvittelykeskus oli saanut eniten ilmoituksia. Norjan, Ruotsin ja Tanskan selvittelykeskusten saamat rahanpesuilmoitukset ovat olleet tasaisesti kasvussa. Suomen rahanpesuilmoitusten määrissä on ollut hieman aaltoilua, eli määrät ovat saattaneet laskea edelliseen vuoteen verrattuna.

Kuvio 5. Rahanpesuilmoitusten määrä maittain vuosina 2015–2020 (Finansielle Efterretningsenhet, 2021; Swedish Police Authority, 2020; Rahanpesun selvittelykeskus, 2017, 2020; Danmarks Økokrim, n.d)

Alla olevasta kuviosta 6 on näkyvissä maiden vuoden 2021 rahanpesuilmoitusten määrät. Vuonna 2021 oli jatkunut sama trendi kuin edellisinä vuosina; Norjalla oli vähiten

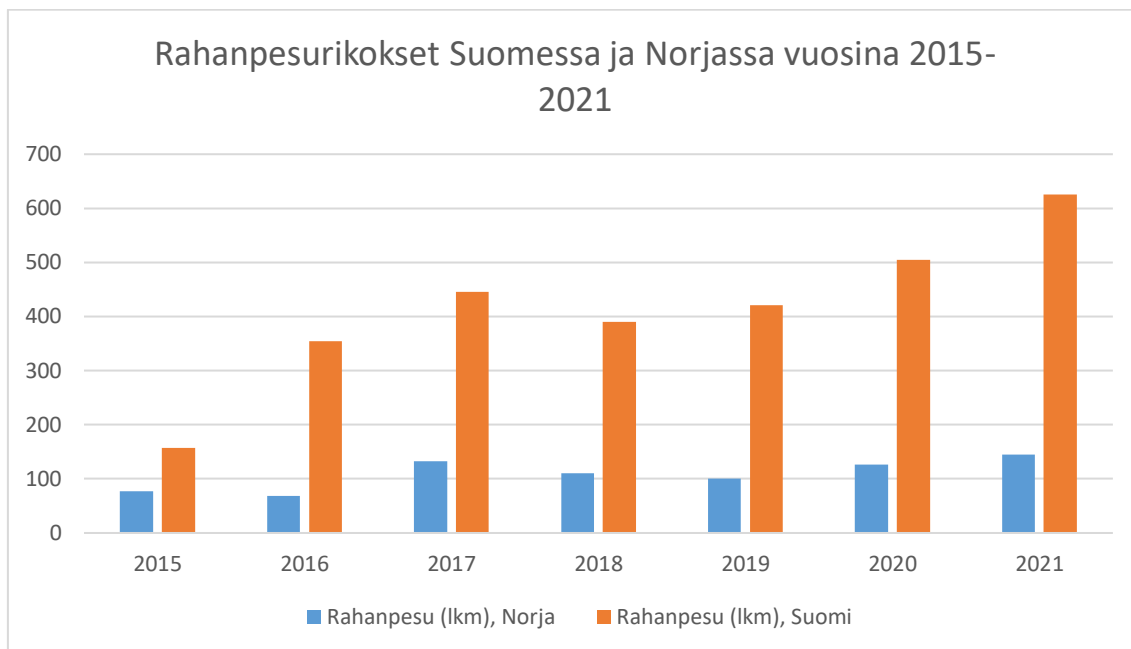
rahanpesuilmoituksia, mutta Norjan, Ruotsin ja Tanskan ilmoitusmäärät ovat kasvaneet edelliseen vuoteen verrattuna. Vertailtavien maiden kasvavien rahanpesuilmoitusten määrää voidaan osittain selittää tiukentuneella lainsäädännöllä, joka oli velvoittanut ilmoitusvelvollisia tuntemaan paremmin asiakkaan ja ilmoitusvelvollisuutta oli laajennettu eri liiketoiminta-aloille.

Kuvio 6. Rahanpesu ilmoitusten määrät maittain vuonna 2021 (Swedish Police Authority, 2022; Rahanpesun selvittelykeskus, 2021; Danmarks Finansielle Efterretningsenhet, 2021; Økokrim, n.d).

Suomen ja Tanskan Rahanpesun selvittelykeskusten saamien ilmoitusten perusteella voitiin todeta, että maiden ilmoitusvelvolliset olivat raportoineet aktiivisesti epäilyttäviä liiketoiminta-aloista eteenpäin. Rahanpesuilmoitusten ja rikosmäärien yhteyttä vertailtiin vain Suomen ja Norjan osalta (kuvio 7), koska Ruotsin ja Tanskan rahanpesurikosten määriä ei ollut saatavilla. Maiden välisten absoluuttisten rikosmäärien vertailussa tuli huomioida rikosryhmien kirjon vaihtelu maittain, minkä myötä absoluuttiset luvut voivat olla harhaanjohtavia. Rahanpesurikoksissa voitiin havaita sama trendi kuin rahanpesuilmoituksissa, että Norjalla oli Suomeen verrattuna

vähemmän rahanpesurikoksia. Voidaan olettaa, että rahanpesurikosten määrän eroa selittää osittain rahanpesuilmoitusten määrät.

Kuvio 7. Rahanpesurikokset Suomessa ja Norjassa vuosina 2015–2021 (Tilastokeskus, Rikos ja pakkokeinotilastot, 2022a; Statistics Norway, Offences investigated, n.d).

Taulukkoon 6 on koottu kolme suurinta ilmoittajaluokkaa, jotka ovat tehneet eniten rahanpesuilmoituksia maiden Rahanpesun selvittelykeskuksille. Taulukossa vertaillaan vuosien 2016–2021 ilmoittajaluokkia, sillä vuoden 2015 tietoja ei ollut saatavilla Tanskasta ja Norjasta. Norjasta ei ollut saatavilla vuosien 2016 ja 2017, joten taulukkoon on kirjoitettu Norjan vuosien 2016–2017 kohdalle ”ei tietoa”. Norjan ja Tanskan suurimmat ilmoittajaluokat olivat pysyneet samoina viime vuosien aikana. Suomen ja Ruotsin suurimmissa ilmoittajaluokissa oli ollut enemmän vaihtelua. Rahoituslaitos (pankki), yleistä maksujenvälitystä tarjoava ja rahapeliyhteisö ovat olleet edellä mainitussa järjestyksessä suurimmat ilmoittajaluokat jokaisessa vertailtavassa maassa viime vuosien aikana. Erityisesti pankeilla, rahoituslaitoksilla ja nykyään myös virtuaalivaluutan tarjoajilla on tärkeää tunnistaa ja tuntea asiakkaansa, sillä heidän kauttansa siirretään päivittäin merkittävä määrä varallisuutta. Danske Bankin

rahanpesuskandaali oli varoittava esimerkki siitä, millaisia vaikutuksia ja seurauksia huolimattomalla ja piittaamattomalla asiakkaan tuntemisella tai väärinkäytösepäilyjen huomioimatta jättämisellä on.

Taulukko 6. Top 3 suurimmat ilmoittajaluokat rahanpesuilmoituksissa maittäin (Swedish Police Authority, 2020 ja 2022; Danmarks Finansielle Efterretningsenhed, 2021; Rahanpesun selvittelykeskus, 2017 ja 2020; Økokrim, n.d).

Vuosi	Top 3	Suomi	Tanska	Ruotsi	Norja
2021	1.	Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	Pankki
	2.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava
	3.	Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki)	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Kiinteistönvälittäjä
2020	1.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	Pankki
	2.	Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava
	3.	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Kiinteistönvälittäjä
2019	1.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	Pankki
	2.	Rahapeliyhteisö	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava
	3.	Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Huolehtimisveloitteen mukainen viranomainen	Kiinteistönvälittäjä
2018	1.	Rahapeliyhteisö	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	Pankki
	2.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava
	3.	Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Kiinteistönvälittäjä
2017	1.	Rahapeliyhteisö	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	ei tietoa
	2.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	ei tietoa
	3.	Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	ei tietoa
2016	1.	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahoituslaitos	Luotto- ja rahoituslaitos	ei tietoa
	2.	Rahapeliyhteisö	Rahapeliyhteisö	Yleistä maksujenvälitystä tarjoava	ei tietoa
	3.	Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	Yleistä maksunvälitystä tarjoava	Rahapeliyhteisö	ei tietoa

Tutkimuksen aineiston perusteella ei havaittu vertailtujen maiden rahanpesun torjunnassa merkittävien eroja. Vertailtavien maiden rahanpesun torjunta oli kohtuullisen samalla tasolla. Voitiin havaita muutamia kohtia, joissa Suomen rahanpesun

torjunta oli hieman parempi kuin vertailtavien Pohjoismaiden kuten: riskipisteytys ja riskien ymmärtäminen. Suomen riskipisteytys oli pienempi kuin vertailtavien maiden jokaisena vertailuna vuotena. Suomen kyky ymmärtää rahanpesun riskejä oli hyvällä tasolla, kun vertailtavilla mailla se oli kohtuullisella tasolla. Keskinäinen arviointi - raporttien mukaan Suomen Rahanpesun selvittelykeskuksen analyysit ja raportit olivat hyvällä tasolla, mutta muiden suomalaisten viranomaisten tulisi hyödyntää niitä enemmän. Vertailtavien maiden Rahanpesun selvittelykeskuksien raporttien katsottiin olevan osittain puutteellisia. Suomella ja Pohjoismailla on vielä parannettavaa FATF:n suositusten teknisten vaatimusten täytäntöönpanossa sekä toimenpiteiden tehokkuuden kehittämisessä. Suomi tai Pohjoismaat eivät ole FATF:n harmaalla tai mustalla listalta. FATF:n (2023e) mustalle listalle joutuvat ne lainkäyttöalueet, joiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan toimenpiteet ovat heikkoja. FATF:n harmaan listan maat pyrkivät aktiivisesti korjaamaan strategiset puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan toimenpiteissä.

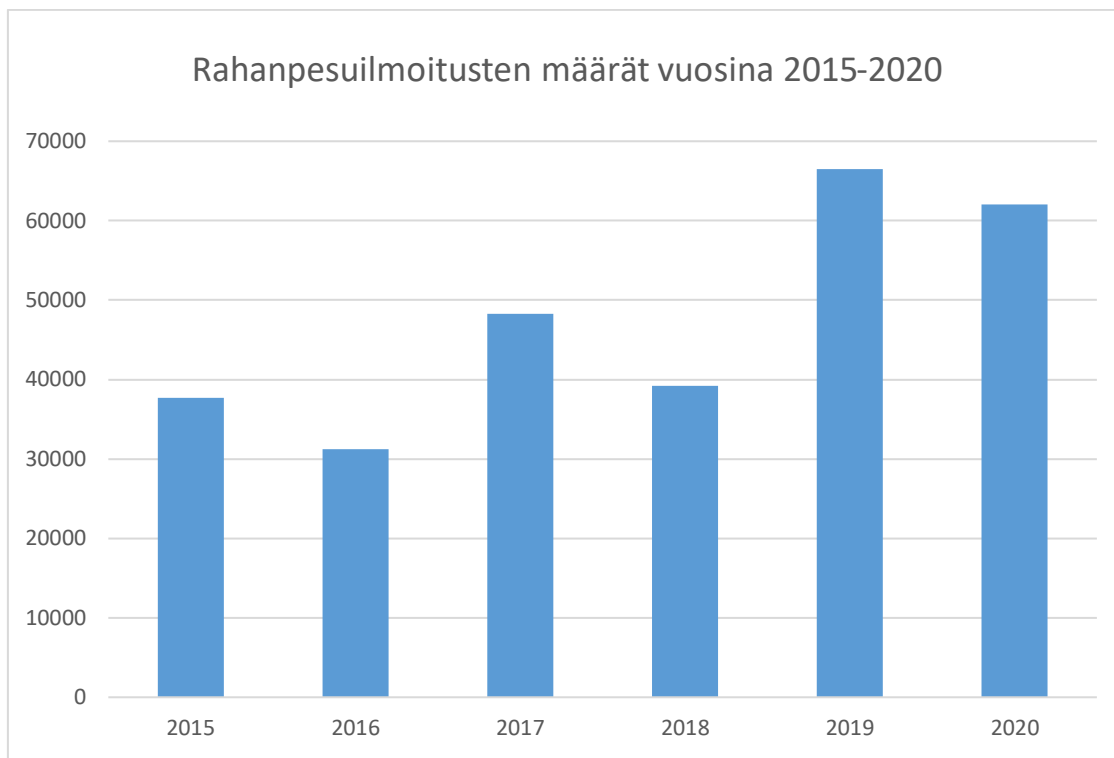
4.3 Lainsäädännön muutokset ja rahanpesurikokset

Kuvaan 1 on tuotu aikajanaomaisesti esille rahanpesun torjuntaan liittyvän lainsäädännön muutokset ja uudistukset. Muutoksilla pyritään vastaamaan paremmin rahanpesun alati muuttuviin tapoihin ja keinoihin. Vuosiluku edustaa sitä vuotta, jolloin laki, direktiivi tai säädös on astunut voimaan. Merkittävin uudistus Suomen kansallisessa lainsäädännössä on vuonna 2017 voimaan astunut rahanpesulaki, joka velvoittaa ilmoitusvelvolliset tuntemaan asiakkaansa, tekemään riskiarvion sekä liittymään valvontarekisteriin. Viidennen rahanpesudirektiivin asetukset on pantu täytäntöön uudistamalla kansallista lainsäädäntöä. Tiukentuneen lainsäädännön myötä eri ilmoittajaluokkien ilmoitusvelvollisuudet sekä asiakkaan ja sen liiketoiminnan tunteminen ovat tiukentuneet. Tämä edesauttaa ilmoitusvelvollisen kykyä tunnistaa epänormaalia tai epäilyttävää liiketoimintaa. Uudet lait helpottavat ja parantavat viranomaisten välistä yhteistyötä.

2021	Neuvosto vahvisti EU:n ehdotuksen perustaa rahanpesuntorjuntaviranomainen (AMLA) Laki Euroopan unioniin saapuvien tai sieltä poistuvien käteisvarojen valvonnasta
2020	Rahanpesusäännöksiä täydennetään rikoslaissa
2019	Laki virtuaalivaluutan tarjoajista Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä
2018	Viides rahanpesudirektiivi EU 2018/843
2017	Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä
2016	Neuvoston direktiivi (EU) 2016/2258
2015	Neljäs rahanpesudirektiivi EU 2015/849

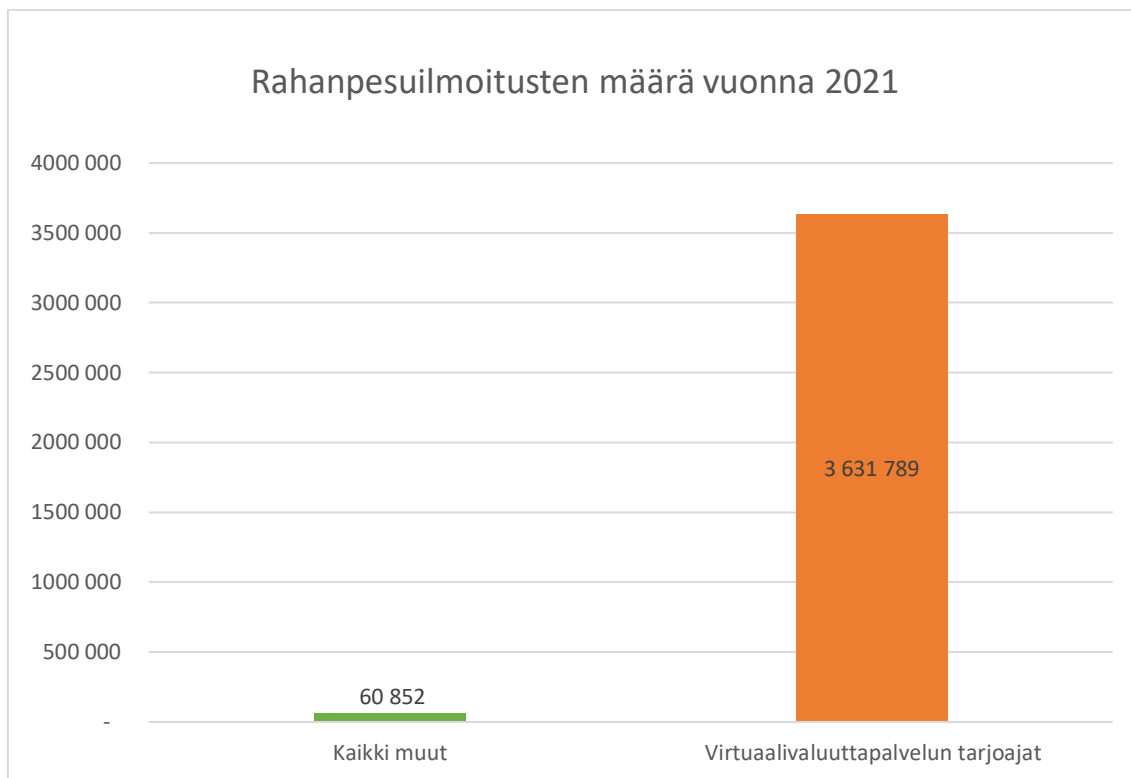
Kuva 1. Aikajana rahanpesun torjuntaan liittyvistä lainsäädännöistä.

Alla olevaan kuvioon 8 on koottu kaikkien ilmoittajaluokkien rahanpesuilmoitusten määrät vuosilta 2015–2020. Vuoden 2021 rahanpesuilmoitusten määristä on tehty erillinen kuvio, koska kyseisenä vuonna oli poikkeavan paljon rahanpesuilmoituksia. Tilastojen ymmärrettävyyden ja vertailtavuuden vuoksi vuoden 2021 ilmoituksista eritellään virtuaalivaluutan tarjoajat ja kaikki muut ilmoitusvelvolliset. Näin saadaan käsitys, kuinka poikkeavan paljon virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajat tekivät rahanpesuilmoituksia vuonna 2021 (kuvio 9). Kokonaiskuvassa tarkasteltuna rahanpesuilmoitusten trendi on ollut selkeästi nouseva. Voidaan olettaa, että ilmoitusmäärien kasvu johtuu tiukentuneesta lainsäädännöstä, kun lainsäädännön muutosten myötä oli tullut uusia ilmoitusvelvollisia ja koska asiakkaan ja sen liiketoiminnan tunteminen olivat tiukentuneet.

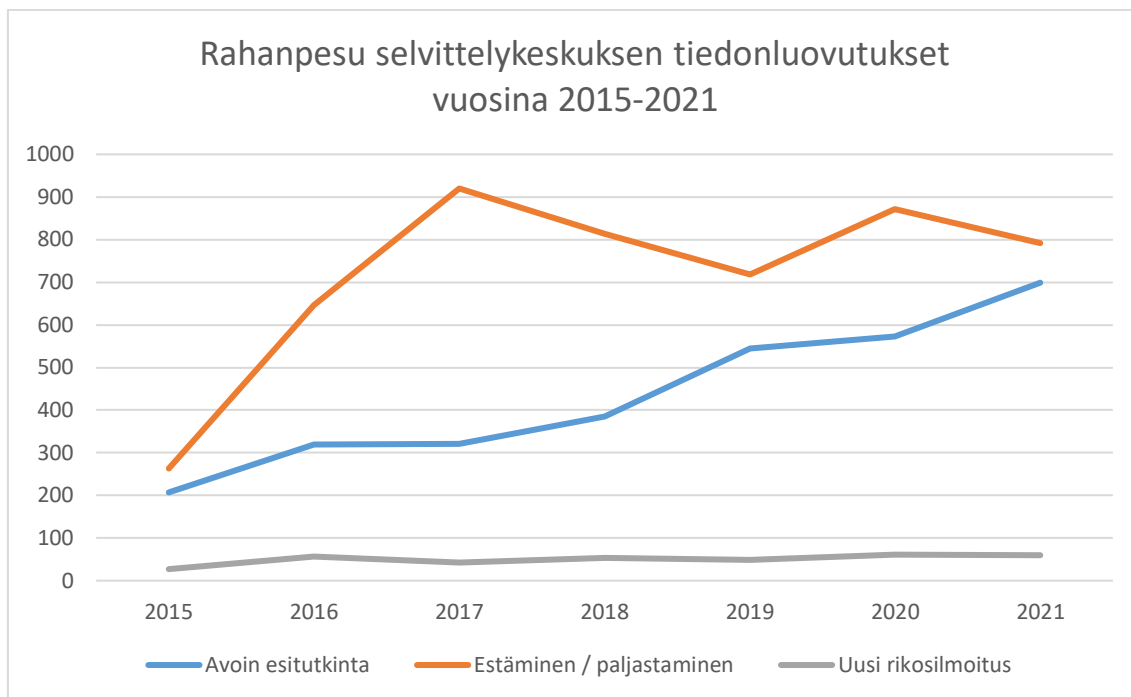
Kuvio 8. Rahanpesuilmoitusten määrät vuosina 2015–2020 (Rahanpesun selvittelykeskus, 2020, 2018, 2016).

Vuonna 2019 astui voimaan laki virtuaalivaluutan tarjoajista, joka velvoittaa virtuaalivaluutan tarjoajia tuntemaan asiakkaansa ja rekisteröitymään virtuaalivaluutan tarjoajaksi. Vuosi 2020 oli ensimmäinen kokonainen vuosi, kun virtuaalivaluutan tarjoajat olivat ilmoitusvelvollisia. Kuvio 9 voidaan selkeästi havaita, että vuonna 2021 virtuaalivaluutan tarjoajat tekivät merkittävän osan rahanpesun ilmoituksista Rahanpesun selvittelykeskukselle (98 % kaikista ilmoituksista). Virtuaalivaluutan tarjoajat tekivät 9000 ilmoitusta vuonna 2020 ja 75 ilmoitusta vuonna 2019 (Rahanpesun selvittelykeskus 2020). Virtuaalivaluutan tarjoajien tekemät ilmoitukset perustuivat transaktioihin, joissa toisen osapuolen voitiin olettaa toimivan pimeän verkon kauppapaikoissa (Rahanpesun selvittelykeskus 2021). Voidaan havaita, että lainsäädännön uudistus näkyy ilmoitusmäärissä. Osa rahanpesunilmoitusten määrien vaihtelusta selittyy lainsäädännön muutoksista sekä takautuvista ilmoituksista.

Kuvio 9. Rahanpesuilmoitusten määrä vuonna 2021 (Rahanpesun selvittelykeskus 2021).

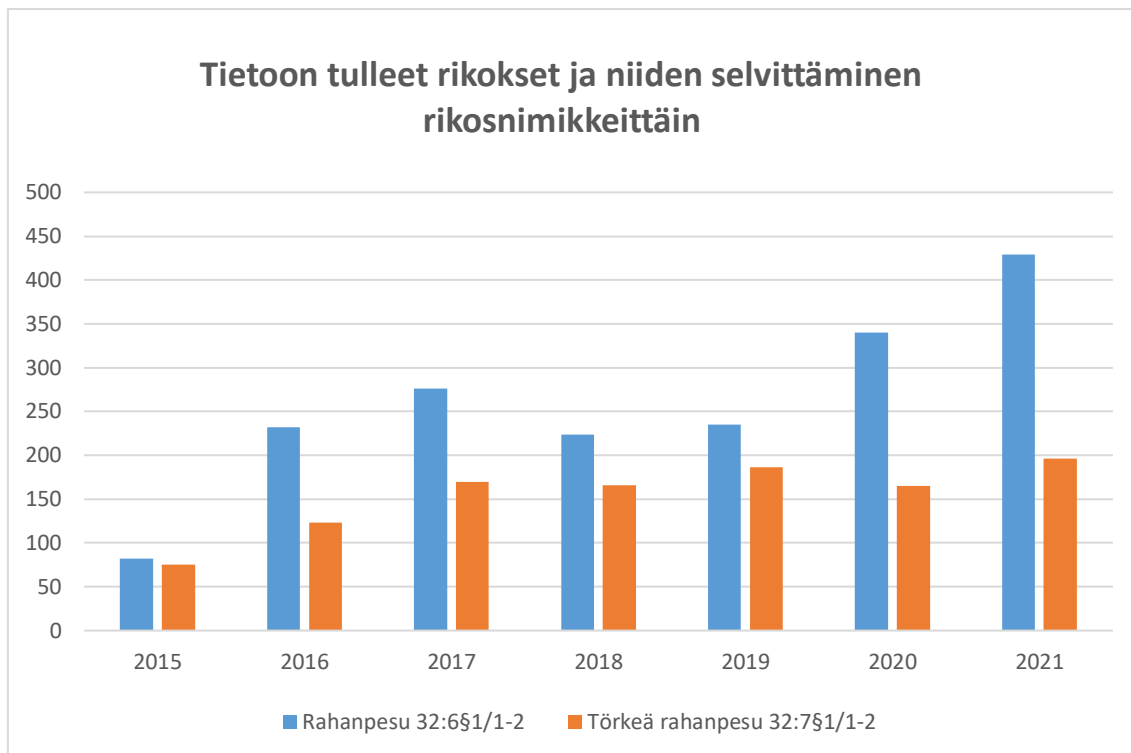
Kuviosta 10 alempana voimme tarkastella Rahanpesu selvittelykeskuksen tiedonluovutuksia. Rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus luovuttaa tietoja eteenpäin rikosten paljastamiseksi sekä avoimeen esitutkintaan tai kirjata rikosilmoituksen. Suurin osa Rahanpesu selvittelykeskuksen tekemistä tiedonluovutuksista oli tehty toiselle viranomaiselle rikoksen paljastamiseksi tai estämiseksi. Avoimen esitutkinnan ja uusien rikosilmoitusten kokonaismäärä on ollut kasvussa, kun estämisen luovutustarkoituksissa on ollut enemmän vaihtelua. Kokonaisuudessaan tiedonluovutusten määrän trendi on ollut kasvu suuntainen vertailtavina vuosina.

Kuvio 10. Rahanpesu selvittelykeskuksen tiedonluovutukset vuosina 2015–2021 (Rahanpesun selvittelykeskus, 2021, 2017, 2015).

Alla olevaan kuvioon 11 on eritelty rahanpesu ja törkeän rahanpesun rikosmäärät vuosittain. Muuttujina taulukossa ovat rikos, tiedot ja vuosi. Luku ilmaisee rikoksen määrää kappaleittain (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto 2022a). Nähdään, että rahanpesurikosten määrät ovat olleet tasaisessa kasvussa vuodesta 2018 lähtien. Vuonna 2018 havaittiin pieni notkahdus rahanpesurikosten määrissä verrattuna edelliseen vuoteen. Samanlainen muutos havaittiin kuvion 8 rahanpesuilmoituksissa sekä kuvion 10 tiedonluovutuksissa. Voidaan olettaa, että kasvaneilla rahanpesuilmoituksilla on ollut yhteys kasvaneisiin tiedonluovutusten määriin, joilla on ollut puolestaan yhteys rahanpesurikosten määrään. Kasvaneiden rahanpesuilmoitusten myötä on saatu tutkintaan enemmän rahanpesutapauksia ja täten rahanpesurikollisia on jäänyt kiinni enemmän. Rahanpesun salaisen luonteen vuoksi ei voida tehdä suoraa johtopäätelmää siitä, että rahanpesu olisi merkittävästi lisääntynyt, vaikka rahanpesurikosten määrät ovat kasvussa. Rahanpesun yleistymistä ei pystytä täysin todentamaan rahanpesurikosten kasvaneella määrällä, koska on mahdollista, että rahanpesurikoksia tehdään yhtä paljon kuin aikaisemmin, mutta kykenemme vain

tunnistamaan rahanpesua paremmin kuin aikaisemmin. Tulee huomioida, että osa rahanpesurikoksista ei tule koskaan ilmi, joten emme tiedä rahanpesun todellista määrää.

Kuvio 11. Tietoon tulleet rahanpesurikokset vuosina 2015–2021 (Tilastokeskus, Rikos ja pakkokeinotilastot 2022a).

Luvussa kolme esitettiin oletus, että rahanpesunsääntelylle ja rahanpesun määrän välillä on käänteinen suhde eli tiukentunut lainsäädäntö pienentäisi rahanpesurikosten määriä. Tiukentuneen lainsäädännön tulisi nostaa kiinnijäämistodennäköisyyttä, leikata rikoksesta saatavia tuottoja ja kiristää rangaistuksia, jolloin tämä vaikuttaisi rationaalisen rikollisen rationaalisen valintaan pestä rahaa. Vertailtavien vuosien rikosmäärät eivät ole pienentyneet, vaikka lainsäädäntö on uudistunut ja tiukentunut. Nähdään, että rahanpesurikoksia oli pystytty tunnistamaan ja saamaan kiinni enemmän. Tutkimusaineiston niukkuuden takia emme kuitenkaan pysty täysin todentamaan, että tiukentuneen lainsäädännön ja rahanpesurikosten välillä olisi käänteistä suhdetta.

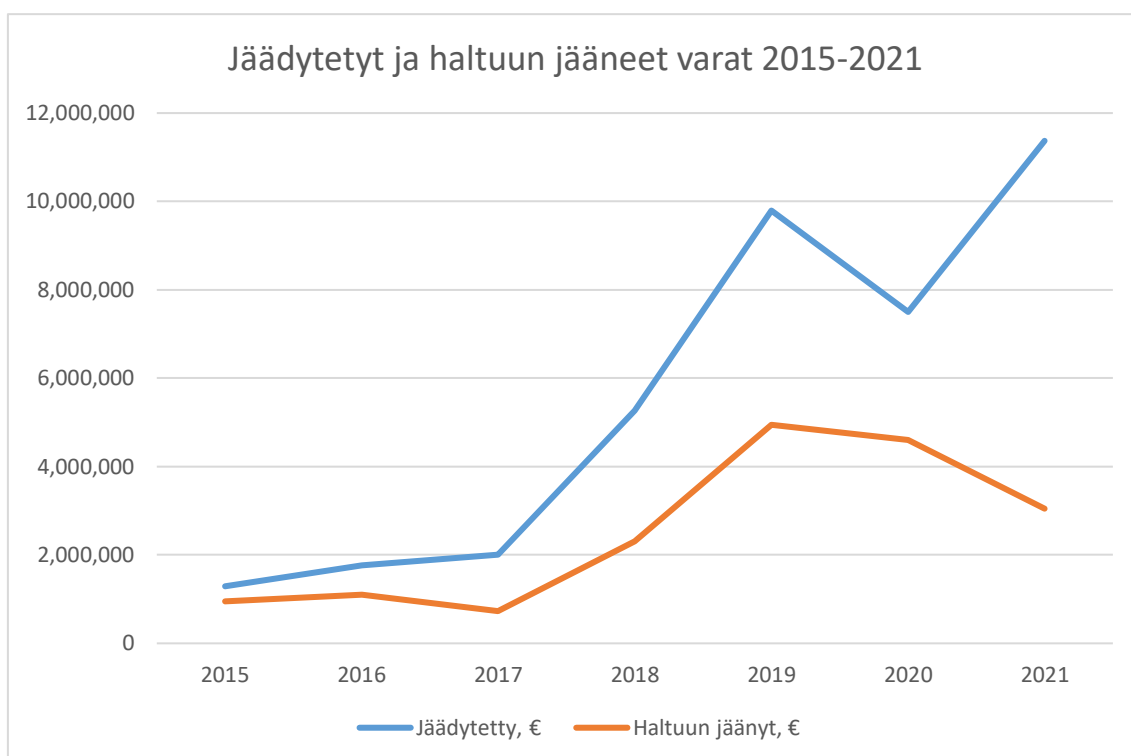
Ronald (2020) tuo artikkelissaan esille, että yleisesti rahanpesun torjuntapolitiikan lainsäädännön noudattamiskustannukset ylittävät rahanpesurikoksien takaisinperityt varat ja interventiolla oli alle 0,1 % vaikutus rikolliseen talouteen. Ronald toteaa, että poliittisten aikomusten ja tulosten välillä oli iso kuilu. Uusien lainsäädäntöjen osalta tulisi analysoida tarkemmin sääntelyn vaikutuksia ja kustannushyötyjä. Sääntelyn vaikutuksia rikosmääriin tulisi analysoida tarkemmin ja kattavammin, jotta saisimme käsityksen, kuinka hyvin sääntely todellisuudessa vaikuttaa rahanpesurikos määriin. Ei ole taloudellisesti kannattavaa asettaa uusia lakeja, jos sillä ei ole havaittavissa vaikutuksia, sillä lain tuomat velvoitteet aiheuttavat lisäkustannuksia toimijoille. Tiukentuneen lainsäädännön hyödyt tulisi olla vähintään yhtä suuret kuin siihen toimijoiden käyttävät resurssit.

Taloustieteellisestä näkökulmasta katsottuna olisi tehokasta panostaa preventiiviseen lainsäädäntöön eli ennaltaehkäisevään (ex ante) rikosten torjuntaan. Tällä pyrittäisiin siihen, että rikolliset valitsisivat laillisen teon rahanpesun sijasta, jolloin rikoksia tehtäisiin vähemmän, minkä myötä rikosten selvittämiseen käytettäviä resursseja tarvittaisiin vähemmän. Ennaltaehkäiseviä keinoja olisi rahanpesemiseen liittyvien teknisten tai lainsäädännöstä johtuvien kustannusten nostaminen. Heinäluoma ja muut (2021) kirjoittavat artikkelissaan, että viimeisiin vuosiin asti rikollisten kustannukset pestä likaista rahaa olivat suhteellisen alhaiset. Kustannuksia tulisi tarkastella kattavammin, jotta löytäisimme keinot joilla kasvattaa rahanpesemisen kustannuksia. Tehokkaasta sääntelystä tulisi koitua enemmän kustannuksia rahanpesijälle kuin toimijoille, joita lainsäädäntö velvoittaa torjumaan ja estämään rahanpesua. Talouden kannalta ei ole kannattavaa ylläpitää tehotonta sääntelyä, jos siitä koituvat hyödyt ovat minimaaliset, vaikkakin sääntelyn tavoitteet olisivat hyvät.

4.4 Rahanpesun torjunnan kustannus-hyötyanalyysi

Alla olevasta kuviosta 12 on nähtävissä Rahanpesun selvittelykeskuksen laskelma vuosien 2015–2021 jäädytetyistä ja haltuun jääneistä varoista. Kuviosta voidaan selkeästi havaita, että jäädytettyjen varojen summa on ollut kasvussa. Tästä

poikkeuksena vuosi 2020, sillä silloin varoja jäädettiin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Vuodesta 2019 eteenpäin haltuun jääneiden varojen osuus on ollut hieman laskussa, vaikkakin varoja on jäädetty enemmän. Vuosina 2015–2016 jäädetyistä varoista suurin osa jäi haltuun, mutta viime vuosien ajan ero oli kasvanut. Vuonna 2021 haltuun jääneiden varojen osuus oli vain 26,8 % jäädetyistä varoista.

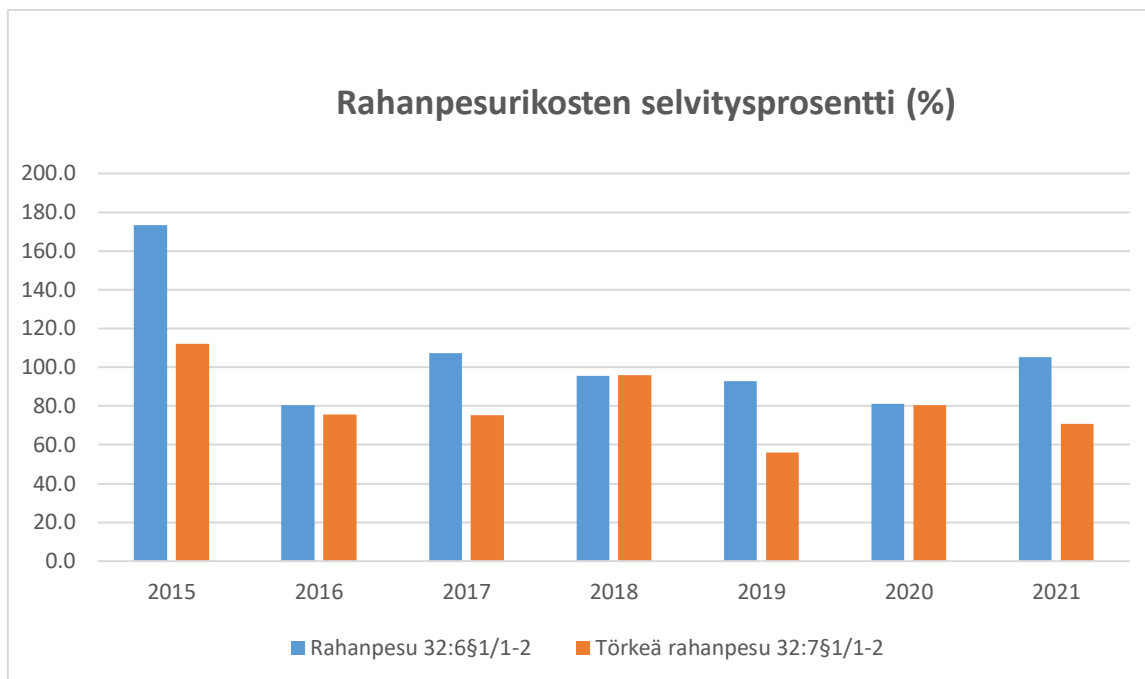
Kuvio 12. Rahanpesun selvittelykeskuksen laskelma jäädetyistä, haltuun otetuista varoista sekä haltuun jäämisosuus (Rahanpesun selvittelykeskus, 2021, 2018, 2015).

Rahanpesun selvittelykeskuksen (2018) vuosikertomuksesta ilmenee, että vuosien 2015–2018 aikana oli saatu verohyötyä noin 22 miljoonaa euroa, kun Verohallinto oli Rahanpesun selvittelykeskuksen luovuttamien tietojen perusteella maksuunpannut veroja. Rahanpesu selvittelykeskuksen (2020) mukaan vuonna 2020 verohyötyä oli saatu yhteensä noin 15 miljoonaa euroa, kun Rahanpesun selvittelykeskuksen luovuttamien tietojen perusteella Verohallinto määräsi veroja maksuun. Vertailtaessa vuoden 2020

verohyötyä vuosien 2015–2018 verohyötyyn, voidaan todeta, että yhden vuoden verohyöty oli kasvanut selkeästi. Suurempi verohyöty edesauttaa valtion taloutta.

Heinäluoma on todennut (Satuli 2020) artikkelissa rahanpesun aiheuttavan vuosittain merkittäviä verotulojen menetyksiä valtiolle. Suomessa rahanpesu on osa harmaata taloutta, joka vuosittain rokottaa valtion verotuottoja noin 2–3 miljardia euroa. Rahanpesurikolliset eivät tuota uutta varallisuutta yhteiskuntaamme eivätkä täten kasvata bruttokansatuotettamme. Näin ollen olisi valtion talouden kannalta tärkeää saada kasvatettua haltuun jääneiden varojen arvoa. Verotuottoja kuitenkin tarvitaan ja jonkun on ne maksettava, joten lopputuloksena on, että rikollisen toiminnan takia menetetyt verotulot tulevat muiden maksettavaksi.

Alla olevasta kuviosta 13 voidaan havaita rahanpesurikosten selvitysprosentti. Muuttujina taulukossa ovat rikos, tiedot ja vuosi. Prosenttiluku voi olla suurempi kuin sata, koska luku ilmentää kuinka monta prosenttia tilastovuonna selvitettyt rikokset ovat tilastovuonna tietoon tulleista rikoksista (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto 2022b). Vertailtavilta vuosilta keskimääräinen selvitysprosentti oli rahanpesun osalta noin 105 % ja törkeän rahanpesun osalta noin 80 %. Vuoden 2015 rahanpesurikosten selvitysprosentti oli selkeästi muista vuosista poikkeava. Tilastovuonna 2015 oli saatu selvitettyä paljon aikaisempia rahanpesutapauksia. Rikosten selvitysprosentti on ollut kohtuullisella tasolla, mutta rikoksista saatu takaisinhyöty ei ole merkittävän suuri.

Kuvio 13. Rahanpesurikosten selvitysprosentti (%) (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilastot 2022b).

Hyytisen (2020) Ylelle tekemässä artikkelissa oli haastateltu valtiosyyttäjä Sahavirtaa sekä Rahanpesun selvittelykeskuksen päällikköä Christenseniä. Sahavirta oli todennut haastattelussa, että Suomessa tyypillinen rahanpesun esirikos on vaatimaton ja näin ollen helppo jäljittää. Tämä voitiin havaita rahanpesun selvitysprosentteista. Laajat ja kansainväliset rahanpesutapaukset, jotka luokitellaan törkeästi rahanpesuksi, jäävät usein esitutkintavaiheeseen, koska ei ole riittävä näyttöä rahanpesusyytteen nostamiseen. Tämä voitiin havaita kuvioista 13, josta ilmenee törkeän rahanpesun selvitysprosentti, joka on keskimäärin 80 %. Christensenin mukaan Suomen rahanpesun torjunnan järjestelmä on ollut toimiva, koska Suomessa ei ole ollut laajamittaisesti suurta rahanpesua. Rahanpesurikosten selvitysprosentti oli hyvällä tasolla, vaikkakin törkeän rahanpesun rikosten selvittämisessä on vielä parannettavaa. Mikäli törkeitä rahanpesurikoksia saataisiin paremmin tutkittua, voitaisiin kasvattaa rikoksista haltuun jääneiden varojen osuutta. Tämä puolestaan kasvattaisi rikoksista saatavaa takaisinhyötyä ja tukisi valtion taloutta paremmin.

Yhteiskunnallisten rajakustannusten määrittäminen on hankalaa. Rahanpesun torjunnan kustannuksia laskettaessa tulee ottaa huomioon julkisen ja yksityisen sektorin kustannukset. Rahanpesun torjunta aiheuttaa kustannuksia muun muassa pankeille, luottolaitoksille ja rahapeliyhteisöille, joiden täytyy noudattaa ja ottaa käytäntöön rahanpesun estämisen lainsäädännön vaatimukset. Vuosittain arviolta noin kymmeniä miljoonia euroja käytetään finanssialalla rahanpesun torjuntaan (Satuli 2020). Tarkkaa euromääräistä tilastoa tai budjetoitua rahanpesun torjunnan kustannuksista ei ole saatavilla. Sisäministeriön on teettänyt selvityksen poliisin määrärahojen käytöstä, mistä ilmenee, että vuoden 2022 budjettiin oli tehty sitova varaus 1,3 miljoonan euron määrärahasta tehokkaan rahanpesun torjunnan valvomiseen (Kietäväinen ja muut 2022).

Vertailtaessa verohyötyjen ja haltuun jääneiden verojen määrää sekä rahanpesun torjuntaan arvioitujen käytettyjen varojen määrää, voitiin havaita, että arvioidut kustannukset olivat suuremmat kuin rahanpesun torjunnan hyödyt. Tulee kuitenkin huomioida, että Suomen rahanpesun torjunnan kustannushyödyistä ei voida tehdä täydellisiä johtopäätöksiä tutkimusaineiston vähäisyyden vuoksi. Tutkimustulokset olivat linjassa aikaisempien tutkimusten tuloksiin, joissa oli suoritettu arvioita rahanpesun torjunnan kustannushyödyistä. Aikaisemmat tulokset olivat osoittaneet, että rahanpesun torjunnan kustannukset ovat suuremmat kuin siitä saadut hyödyt. Tutkimuksissa oli tuotu esille aineiston epätäydellisyys, koska aineiston tiedot eivät ole olleet välttämättä täydellisiä ja metodologisia epä johdonmukaisuuksia oli runsaasti. Masciandaro ja Barone (2008) tuovat tutkimuksessaan esille rahanpesun estämisen sääntelyn olevan kallista, mutta tärkeää. Mikäli halutaan välttää taloudellisen arvon tuhoutuminen, heidän mukaansa rahanpesun estämisen julkisen rahoituksen kokonaiskustannukset eivät voi olla suuremmat kuin yksityiset taloudelliset tuotot. Geiger ja Wuensch (2007) vertasivat rahanpesun estämisen rahallisia ja ei-rahallisia kustannuksia yhteiskunnalle ja totesivat, että niistä saatavat hyödyt ovat pienet. Ferwerda (2018) estimoi tutkimuksessaan EU-maiden rahanpesun torjunnan politiikan kustannuksia ja hyötyjä. Tutkimuksessa on arvioitu Suomen rahanpesun torjunnasta aiheutuvien kustannuksien olevan vuodessa noin 28 707 338 € ja rahanpesun

torjunnasta aiheutuvien hyötyjen olevan vuodessa noin 308 440 €. Tutkimuksessa arviottiin koko EU:n rahanpesun torjunnan kustannusten olevan noin 2 157 059 590 € vuodessa ja rahanpesun torjunnan hyötyjen olevan noin 23 176 102 € vuodessa. Rahanpesun torjuntaan käytettävät kustannukset ylittävät selkeästi torjunnasta saatavat hyödyt.

Aikaisempien tutkimustulosten perusteella voitiin havaita, että tulevaisuudessa tarvitsemme yhä lisää analyysejä rahanpesun torjunnan kustannushyödyistä. Rahanpesurikoksista saatavien takaisinhyötöjen osuutta pitäisi kasvattaa ja rahanpesun torjunnan kustannuksia tulisi tarkastella tarkemmin. Lainsäädännön vaatimuksia tulee tarkastella kriittisesti. Aiheutuuko lainsäädännöstä vain merkittäviä kustannuksia vai kyetäänkö lainsäädännön vaatimuksilla saamaan myös merkittäviä hyötyjä? Rahanpesun torjunnan hyödyistä ja kustannuksista tarvittaisiin tulevaisuudessa tarkempia ja täydellisempiä analyysejä, jotta kykenisimme mahdollisimman kustannustehokkaaseen rahanpesun torjuntaan.

5 Johtopäätökset

Tässä luvussa käydään läpi tärkeimmät johtopäätökset, jotka on tehty tutkielman perusteella. Tutkielman tavoitteena oli selvittää Suomen rahanpesun torjunnan taso suorittamalla vertaisarviointi Pohjoismaiden rahanpesun torjunnasta sekä tarkastelemalla lainsäädännön vaikutuksia ja rahanpesun torjunnan kustannushyötyjä.

Tutkimuksen aineiston perusteella havaittiin, että Suomen rahanpesun torjunta oli kohtuullisella tasolla. Basel instituution rahanpesuindeksin riskipisteytyksen Suomesta on ollut vuosien ajan ollut hyvällä tasolla. Riskipisteytys tukee FATF:n keskinäisiä arviointeja, jonka mukaan Suomella oli asianmukainen kyky tunnistaa maahan kohdistuvaa rahanpesun riskiä. Maiden välisessä vertaisarvioinnissa todettiin, ettei Suomen rahanpesun torjunnan taso ja kyky ole ollut jäljessä vertailtavia Pohjoismaita. Suomen rahanpesun torjunta on tietyillä osa-alueilla ollut paremmalla tasolla kuin vertailtujen Pohjoismaiden. Nämä osa-alueet olivat: riskipisteytyksen luokitus, jossa Suomeen kohdistuva rahanpesun riski ja maan kyky torjua rahanpesua olivat arvioitu olevan paremmalla tasolla kuin muiden Pohjoismaiden. Lisäksi Suomen keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskusta pidettiin toimivana ja se oli kyennyt tuottamaan hyviä analyysejä Suomen rahanpesun muutoksista ja tilastoista. Suomessa ei ollut esiintynyt paljoa korruptiota eikä Suomi ole houkuttanut suuren luokan rahanpesijöitä. Suomen kansainvälistä yhteistyötä pidettiin tehokkaana, mikä on tärkeää, sillä rahanpesu on maiden rajoja ylittävää rikollisuutta. Tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän niin kansallista kuin kansainvälistä yhteistyötä, jotta voimme saavuttaa tehokkaan rahanpesun torjunnan.

Tutkimusaineiston perusteella ei voitu todentaa lainsäädännön ja rahanpesurikosten välillä olevan käänteistä suhdetta, kuten teoriassa oletettiin. Lainsäädäntöä oli uudistettu vuosien aikana, mutta rahanpesurikosten määrät eivät olleet pienentyneet, vaan ne olivat olleet tasaisessa kasvussa. Voidaan kuitenkin havaita, että tiukentuneen lainsäädännön avulla oli kyetty tunnistamaan enemmän rahanpesurikoksia. Aineiston perusteella voidaan olettaa, että tiukentuneen lainsäädännön myötä oli tehty enemmän

rahanpesuilmoituksia, kun toimijoiden velvollisuudet olivat tehostuneet. Kasvaneet rahanpesuilmoitukset voivat osittain selittää kasvaneita rahanpesurikosten määriä. Törkeän rahanpesun torjuntaa ja tutkintaa on vielä tehostettava. Ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten tulisi panostaa törkeän rahanpesun torjuntaan ja tutkintaan, sillä niistä saatava takaisinhyötyä voi olla suuri sekä törkeällä rahanpesulla on suurempia poliittisia ja sosiaalisia vaikutuksia.

Jotta kykenisimme tehokkaaseen rahanpesun torjuntaan, tulisi meidän tarkastella sääntelyn vaikutuksia tarkemmin. Tehoton sääntely tuottaa vain kustannuksia muttei edistä rahanpesurikosten torjuntaa. Tehokkaalla sääntelyllä on kuitenkin oma paradoksinensa. Se ohjaa rahanpesurikollisia kehittämään uusia tapoja pestä rahaa, jolloin sääntelystä tulee tehotonta. Lainsäädäntö pakottaa rikolliset etsimään uusia keinoja pestä rahaa ja näin ollen voidaan ajatella, että rikolliset ovat yhden askeleen edellä lainsäädäntöä. Lainsäädäntöä tulisi pystyä mukauttamaan tehokkaasti, jotta sääntely vastaa tehokkaasti uusiin rahanpesu tapoihin. Rahanpesun torjunnassa tulee tulevaisuudessa huomioida yhä enemmän rahanpesun muuttuva luonne ja tekotavat. Ilmoitusvelvollisten, kuten pankkien ja rahoituslaitosten, tulee pyrkiä tehokkaaseen rahanpesun torjuntaan, sillä rahanpesun torjunnan laiminlyönnistä heikentää toimijan mainetta ja luottamusta.

Tutkimusaineiston perusteella ei havaittu rahanpesun torjunnasta takaisin saatavien hyötyjen olevan merkittäviä, sillä arvioidut torjuntaan käytetyt kustannukset olivat suuremmat kuin hyödyt. Rahanpesu on merkittävä osa harmaata taloutta Suomessa, minkä myötä valtio menettää pari miljardia verotuottoja vuodessa. Verotuotot on kuitenkin saatava jostakin, joten tuloksena on se, että rehellisesti toimivat kansalaiset ja yritykset maksavat suuremman osan valtion verotuloista. Mikäli rahanpesurikoksista aiheutuvien verotulojen menetykset kasvavat tulevaisuudessa, voi tämä vaikuttaa rehellisten kansalaisten ostovoimaan, kun menetetyt verotulot otetaan heidän ansioistansa. Rahanpesun torjuntaan tulisi uhrata yhtä paljon yksityisen ja julkisen sektorin varoja kuin siitä saadaan rikoshyötyä. Taloudellisesti ei ole järkevää uhrata

varoja rahanpesun torjuntaan ja tutkimiseen, jos siitä saatava rikoshyöty on minimaalinen. Rahanpesun torjunnan kustannuksia ja hyötyjä tulee tarkastella tulevaisuudessa, jotta yksityisen ja julkisen sektorin varoja käytetään järkevästi.

Tiukentuneen sääntelyn vaikutukset esimerkiksi finanssialalla, voi näkyä kohonneina palvelumaksuina, kun finanssialan yritykset joutuvat käyttämään enemmän resursseja rahanpesun torjuntaan. Tässäkin päästään lopputulokseen, että rahanpesun torjunnan kustannukset näkyvät rehellisten kansalaisten menoissa. On jokaisen etu, että rahanpesu pyritään torjumaan ja estämään, koska sillä on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, mutta myös sosiaalisia ja poliittisia vaikutuksia. Rahanpesu mahdollistaa rikollisen toiminnan jatkuvuuden ja palkitsee rikollisuutta sekä korruptiota.

Tutkielman luotettavuutta tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon aineiston niukkuus, minkä vuoksi tutkimuksessa tehtyjä johtopäätöksiä lainsäädännön vaikutuksista ja rahanpesun torjunnan kustannushyödyistä ei tule tulkita lopullisina johtopäätöksinä. Tutkimustulokset ovat suuntaa antavia, ja niistä voi luoda käsityksen rahanpesun torjunnan moninaisista vaikutuksista.

Tulevaisuudessa tulee tutkia lisää rahanpesun lainsäädännön vaikutusten tehokkuutta ja torjunnan kustannushyötyjä tai pikemmin hyöty-kustannussuhdetta, jolloin pääpainona olisi rahanpesurikoksien torjunnasta saatava hyöty. Meidän tulee pyrkiä preventiiviseen rahanpesun rikosentorjuntaan. Rikollisten rationaalisuutta ja päätöksentekoa tulisi tarkastella tarkemmin, jotta pystyisimme ymmärtämään rikollisten syitä pestä rahaa. Mitä paremmin ymmärrämme rikollisten toimintatapoja ja teoriaa, sitä paremmin pystymme torjumaan rahanpesurikoksia.

Lähteet

- Andersén, A. (2020). Rahanpesun estäminen. Helsinki. Alma Talent Oy
- Ahtik, M., Pilipovic O. & Marelja, Miran. (2019). Economic analysis of money laundering prevention in Croatia and Slovenia. Journal of money laundering control – Vol. 22. No. 1. Noudettu 10.2.2023 osoitteesta <https://www-emerald-com.proxy.uwasa.fi/insight/content/doi/10.1108/JMLC-01-2018-0009/full/pdf?title=economic-analysis-of-money-laundering-prevention-in-croatia-and-slovenia>
- Basel insituutio. (2021). Methodology – What’s behind the Basel AML Index?. Noudettu 16.2.2023 osoitteesta <https://index.baselgovernance.org/methodology>
- Basel Institute on Governance. (2022). Basel aml-index historic rankings. Noudettu 15.2.2023 osoitteesta https://index.baselgovernance.org/api/uploads/basel_aml_index_historic_rankings_2012_2022_435a795257.xls
- Becker, Gary S. (1974). Crime and Punishment: An Economic Approach. Ss. 1–54 teoksessa Essays in the Economics of Crime and Punishment. NBER.
- Cohen, Mark. (2000). Measuring the Costs and Benefits of Crime and Justice. Criminal Justice 4.
- Danmarks Finansielle Efterretningsenhed. (2021). 2021 Årsrapport fra Hvidvasksekretariatet. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta https://anklagemyndigheden.dk/sites/default/files/inline-files/2021_Årsrapport%20fra%20Hvidvasksekretariatet.pdf
- Efta. (2020). EEA Joint Committee incorporates Anti-Money laundering Directive. Eftaverkkosivut. Noudettu 24.3.2023 osoitteesta <https://www.efta.int/EEA/news/EEA-Joint-Committee-incorporates-Anti-Money-Laundering-Directive-517771>
- Eide, Erling. (1999). Economics of Criminal Behavior, in: Encyclopedia of Law and Economics, ed. by B. Bouckaert, and G. De Geest, vol. 5, pp. 345-389. Cheltenham: Edward Elgar
- Eurooppa-Neuvosto. (2022). Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism and amending Regulations (EU) No 1093/2010, (EU) 1094/2010, (EU) 1095/2010. Noudettu 24.3.2023 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10507-2022-REV-1/en/pdf>

- FATF. (2012). The FATF Recommendations. Noudettu 27.1.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/recommandations/pdf/FATF%20Recommendations%20012.pdf.coredownload.inline.pdf>
- FATF. (2014). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Norway - Mutual Evaluation Report. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/reports/mer4/Mutual-Evaluation-Report-Norway-2014.pdf>
- FATF. (2017a). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Sweden - Mutual Evaluation Report. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/reports/mer4/MER-Sweden-2017.pdf>
- FATF. (2017b). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Sweden - Mutual Evaluation Report. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/reports/mer4/MER-Denmark-2017.pdf>
- FATF. (2019). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Finland - Mutual Evaluation Report. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/reports/mer4/MER-Finland-2019.pdf>
- FATF. (2023a). "Who we are". Noudettu 23.1.2023 <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/who-we-are.html>
- FATF. (2023b). What we do. Noudettu 24.1.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/en/the-fatf/what-we-do.html>
- FATF. (2023c). Mutual Evaluations. Noudettu 24.1.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/mutual-evaluations.html>
- FATF. (2023d). Consolidated ratings- 4th round ratings. Noudettu 7.3.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf/documents/4th-Round-Ratings.pdf.coredownload.pdf>
- FATF. (2023e). "Black and grey" list. Noudettu 17.2.2023 osoitteesta <https://www.fatf-gafi.org/en/countries/black-and-grey-lists.html>
- Ferwerda, J. (2018). The Effectiveness of Anti-Money Laundering Policy: A Cost-Benefit Perspective. The Palgrave Handbook of Criminal and Terrorism Financing Law. pp 317-344. https://doi.org/10.1007/978-3-319-64498-1_14. Rajoitettu saatavuus.
- Finanssivalvonta. (2022). Säännökset ja poikkeusluvan hakeminen, määräykset ja ohjeet. Finanssivalvonta verkkosivut. Noudettu 23.2.2023 osoitteesta

<https://www.finanssivalvonta.fi/rahanpesun-estaminen/voimassa-olevat-saannokset/>

- Geiger, H. & Wuensch, Oliver. (2007). The fight against money laundering: An economic analysis of cost-benefit paradoxon. *Journal of money laundering control*, 09 Jan 2007, Vol. 10, Issue 1, pages 91 - 105. 10.1108/13685200710721881. Rajoitettu saatavuus.
- Global Initiative. (2021). Global Organized Crime Index 2021. Global Initiative - Against Transnational Organized crime. Noudettu 20.3.2023 osoitteesta <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2021/09/GITOC-Global-Organized-Crime-Index-2021.pdf>
- Hallituksen esitys HE 236/2021 vp. Eduskunta. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_236+2021.aspx?TSPD_101_R0=08d2c9383aab200091306c1cc218a22206612e1a2ca6f1206e45890c4f52e80e31ff7df169f072300881ff583b14300003c9fdd69406385cd8900275a0a3a9798f46b9dd317f4d9f5d1b78844ec602f5a17478864fbf4fbc4d1387dcf78c38c9
- Harvey, J. (2008). Compliance and reporting issues arising for financial institutions from money laundering regulations: a preliminary cost benefit study. *Journal of Money laundering control - Vol 7. No. 4*. Noudettu 10.2.2023 osoitteesta <https://www-emerald-com.proxy.uwasa.fi/insight/content/doi/10.1108/13685200410810047/full/pdf?title=compliance-and-reporting-issues-arising-for-financial-institutions-from-money-laundering-regulations-a-preliminary-cost-benefit-study>
- Heinäluoma E., Lannoo K. & Parlou R. (2021). Anti-Money laundering in the EU – Time to get serious. CEPS-ECRI Task Force Report. Noudettu 6.2.2023 osoitteesta https://www.ceps.eu/wp-content/uploads/2021/01/TFR_Anti-Money-Laundering-in-the-EU.pdf
- Hänninen, J. (2022). Tekaistuksi epäilty moottoritiehanke johti Suomen historian suurimpaan rahanpesututkintaan - hovioikeus hylkäsi syytteet tapauksessa. YLE. Noudettu 3.3.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-12361521>
- Isoaho, E. & Kaski, I-E. (2021). Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:17. Noudettu 24.1.2023 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Keinänen, Anssi. (n.d). Johdatus rikostaloustieteen perusteisiin. UEF. Rajoitettu saatavuus.

- Kietäväinen, T., Oulasvirta L. & Uusitalo R. (2022). Poliisin määrärahojen käyttö ja määrärahojen riittävyys. Sisäministeriö. Noudettu 16.3.2023 osoitteesta https://www.riksdagen.fi/FI/vaski/JulkaistuMetatieto/Documents/O_8+2022.pdf
- Kukkonen, L. (2022). Danske Bank maksaa miljardien dollarien korvaukset rahanpesujutussa Yhdysvalloissa. Helsingin Sanomat. Noudettu 3.3.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000009265063.html>
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 68/1998. Finlex. Noudettu 26. tammikuuta 2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1998/19980068>
- Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 444/2017. Finlex. Noudettu 24. tammikuuta 2023 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170444?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rahanpesulaki#L5>
- Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta 28.6.2017/445. Finlex. Noudettu 17.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170445?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20rahanpesun%20selvittelykeskuksesta>
- Laki virtuaalivaluutan tarjoajista 572/2019. Finlex. Noudettu 17.2.2023 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190572#Pidp447213872>
- Lassila, A. (2018). Tuhansia epäilyttäviä asiakkaita, työntekijöiden mahdollisia rikoksia - Danske Bankin raportti paljasta synkkiä yksityiskohtia Sampo-pankilta peritystä Viron-yksiköstä. Helsingin Sanomat. Noudettu 3.3.2023 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000005833382.html>
- Määttä, K ja Pihlajamäki, H. (2003) Rikoksen hinta – Taloustieteellinen näkökulma rikosoikeushistoriaan. Talentum.
- Masciandaro, D. (1999). Money laundering: the economics of regulation. *European Journal of Law and economics*, 7:225-240. Noudettu 10.2.2023 osoitteesta <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1008776629651>
- Masciandaro, D. & Barone, R. (2008). Worldwide anti-money laundering regulation: Estimating Costs & Benefits. "Paolo Baffi" Centre Research Paper Series No. 2008-12. Noudettu 30.3.2023 osoitteesta <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=137098066007089119077113007110030089032018023086008028101068086065073094098026102121048045116005042126027030103125121079009124049004063019046072084003115067127094030082056120012099075115004090069099029109002119006075125003068075022112016027093104122&EXT=pdf&INDEX=TRUE>

- Neuvoston direktiivi 2001/97/EY. EUR-Lex. Noudettu 31.1.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32001L0097&from=FI>
- Neuvoston direktiivi 2005/60/EY. EUR-Lex. Noudettu 31.1.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32005L0060&from=EN>
- Neuvoston direktiivi 91/308/ETY. EUR-Lex. Noudettu 31.1.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A32001L0097>
- Neuvoston direktiivi (EU) 2015/849. EUR-Lex. Noudettu 1.2.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN>
- Neuvoston direktiivi (EU) 2018/843. EUR-Lex. Noudettu 31.1.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L0843&from=EN>
- Neuvoston direktiivi (EU) 2018/1673. EUR-Lex. Noudettu 31.1.2023 osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018L1673&from=EN>
- Nicholas Gilmour. (2015). Understanding the practices behind money laundering – A rational choice interpretation. *International Journal of Law, Crime and Justice*. Volume 44, Pages 1-13. ISSN 1756-0616. Noudettu 6.2.2023 osoitteesta <https://doi.org/10.1016/j.ijlcj.2015.03.00>
- Økokrim. (n.d). Statistikk MT-rapporter. Noudettu 21.2.2023 osoitteesta <https://www.okokrim.no/statistikk-mt-rapporter.549327.no.html>
- Poliisi. (2022). Rahanpesu. Noudettu 23. tammikuuta 2023 <https://poliisi.fi/rahanpesu>
- Rahanpesu. (n.d -a). ”Lainsäädäntö - Rahanpesu.fi”. rahanpesu.fi. Noudettu 24. tammikuuta 2023 osoitteesta <https://rahanpesu.fi/lainsaadanto>
- Rahanpesu. (n.d -b). Näin estämme rahanpesua ja terrorismin rahoittamista. Noudettu 26.1.2023 osoitteesta <https://rahanpesu.fi/documents/46317582/48327972/Näin+estämme+rahanpesua+ja+terrorismin+rahoittamista+netti.pdf/45e40e7b-65d3-42e3-495e-9b6ddb9d7a4b/Näin+estämme+rahanpesua+ja+terrorismin+rahoittamista+netti.pdf?t=1619000057322>
- Rahanpesun selvittelykeskus. (2015). Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2015. Keskusrikospoliisi. Rajoitettu saatavuus.
- Rahanpesun selvittelykeskus. (2016). Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2016. Keskusrikospoliisi. Rajoitettu saatavuus.

Rahanpesun selvittelykeskus. (2017). Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2017. Keskusrikospoliisi. Rajoitettu saatavuus.

Rahanpesun selvittelykeskus. (2018). Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2018. Keskusrikospoliisi. Rajoitettu saatavuus.

Rahanpesun selvittelykeskus. (2020). Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2020. Keskusrikospoliisi. Rajoitettu saatavuus.

Rahanpesun selvittelykeskus. (2021). Vuosikertomus - Rahanpesun selvittelykeskus 2021. Keskusrikospoliisi. Noudettu 15.2.2023 osoitteesta <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Vuosikertomus-Rahanpesun-selvittelykeskus-2021.pdf/0772e42d-776d-992c-96cc-3a22d3e0f365/Vuosikertomus-Rahanpesun-selvittelykeskus-2021.pdf?t=1654673945126>

Ronald F. P. (2020). Anti-money laundering: The world's least effective experiment? Together, we can fix it. *Policy Design and Practice*. 3:1, 73–94. Noudettu 20.3.2023 osoitteesta [10.1080/25741292.2020.1725366](https://doi.org/10.1080/25741292.2020.1725366)

Satuli, H. (2020). MustRead: Rahanpesuongelma jäytää Euroopan taloutta ja tilanne pahenee koko ajan - "Heikoin lenkki on nyt tosi heikko". *Finanssiala*. Noudettu 16.3.2023 osoitteesta <https://www.finanssiala.fi/uutiset/mustread-rahampesuongelma-jaytaa-euroopan-taloutta-ja-tilanne-pahenee-koko-ajan-heikoin-lenkki-on-nyt-tosi-heikko/>

Statistics Norway. (n.d). Offences investigated - 09409: Offences investigated, by type of offence, contents and year. Noudettu 20.3.2023 osoitteesta <https://www.ssb.no/en/statbank/table/09409/tableViewLayout1/>

Swedish Police Authority. (2020). The Financial Intelligence Unit Annual Report 2020. Noudettu 21.2.2023 osoitteesta https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiYkqrchfr9AhUH6CoKHTsB_oQFnoECBAQAQ&url=https%3A%2F%2Fpolisen.se%2Fsiteassets%2Fdokument%2Fpolisens-arsredovisning%2Ffipos-arsrapport%2Fbq_pol039_arsrapport_finanspolisen_2020_eng_ta_pf.pdf&usg=AOvVaw1Q27TgypZ0yXiD-J5O6IPU

Swedish Police Authority. (2022). The Financial Intelligence Unit Annual Report 2021. Noudettu 21.2.2023 osoitteesta https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwi6zN_uhPr9AhXHAhAIHeZLScQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fpolisen.se%2Fsiteassets%2Fdokument%2Fpolisens-arsredovisning%2Ffipos-arsrapport%2Fbq_pol076-arsrapport-finanspolisen-a4_2021_eng.pdf&usg=AOvVaw3ycTt903Xx8ZullwpmYyWm

- Taimio, Hilikka. (4/1992). GaryS. Becker - taloustieteen tutkimus- kohteiden laajentaja. Kansantaloudellinen aikakausikirja - 88 vsk.- 4/1992. Noudettu 16.11.2023 osoitteesta <https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/KAK41992/KAK41992Taimio.pdf>
- Tilastokeskus. (2022a). Rikos- ja pakkokeinotilastot. Noudettu 15.2.2023 osoitteesta <https://statfin.stat.fi:443/PxWeb/sq/e7b81e52-487c-4577-b34e-971c368cd700>
- Tilastokeskus. (2022b). Rikos- ja pakkokeinotilastot. Noudettu 15.2.2023 osoitteesta <https://statfin.stat.fi:443/PxWeb/sq/e0a51fbf-1a45-4971-9637-ec7c27bfff23>
- Tulli. (2023). EU-, Eta-, Efta- ja Schengen-maat. Tullin verkkosivut. Noudettu 24.3.2023 osoitteesta <https://tulli.fi/tietoa-tullista/tullin-toiminta/eu-eta-efta-ja-schengen-maat>
- UNODC. (n.d). "Overview". United Nations : Office on Drugs and Crime. Noudettu 23. tammikuuta 2023 www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html
- Valtiovarainministeriö. (n.d). Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Noudettu 20.2.2023 osoitteesta <https://vm.fi/rahanpesu>
- Vähäsarja, S. (2020). Miljoonien rahanpesurikos paljastui Keski-Pohjanmaalla: rikoksilla saatua rahaa kierrätetty yritysten kautta - 3,5 miljoona saatu takaisin. YLE. Noudettu 3.3.2023 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11149955>